

1829

*

459

POPIS PUBLICZNY

UCZNIÓW

SZKOŁY WOIEWÓDZKIÉY WARSZAWSKIÉY

XX. P I I A R Ó W

odbywać się będzie dnia 20. 21. 22. Lipca

N A K T Ó R Y

PRZESWIETNA, PUBLICZNOŚĆ

REKTOR i NAUCZYCIELE

ZAPRASZA IĄ.

w WARSZAWIE 1829 Roku.

203463z
12

373

Za pozwoleniem Cenzury.

P O R Z A D E K

którym Popis Publiczny odbywać się będzie
1829. roku.

Dnia 20. Lipca w Poniedziałek.

KLASSA I. i II.

<i>Nauki.</i>	<i>Godziny</i>	<i>Nauczyciele.</i>
Nauka Religii i Moral:	od 8½ do 9	XX. Malinowski, Stan- kiewicz i Haczkowski
Język Łaciński -	od 9 do 10	XX. Haczkowski i Ste- pnowski.
Arytmetyka i Jeometrya	od 10 do 11	X. Malinowski i P.Smar- żewski.
Historya naturalna i Fizyka - -	od 11 do 11½	P. Wierzbicki.
Hist. powsz: Polska i Jeografia -	od 11½ do 12½	XX. Presiowski i Ste- pnowski.
Język Polski -	od 12½ do 1.	P. Smarżewski i X. Ste- pnowski

Dnia 21. Lipca we Wtorek.

KLASSA III. i IV.

Nauka Religii i Moralna	od 8½ do 9	XX. Gnychowski i Hac- kowski.
Język Łaciński i Grecki	od 9 do 10	XX. Presiowski, Hacz- kowski i P. Szwaynic
Arytmetyka, Algebra i Jeometrya	od 10 do 11	XX. Janicki, i Malino- wski.
Fizyka i Hist. naturalna	od 11 do 11½	X. Gnychowski.
Hist. powsze: i Polska	od 11½ do 12	PP. Smarżewski, Szway- nic i X. Gnychowski.
Jeografia	od 12 do 12½	PP. Smarżewski i Szwaynic.
Język Niemiecki	od 12½ do 1	P. Packhäuser.
Język Francuzki	od 1 do 1½	P. Bonfils.
Język Polski -	od 1½ do 2	PP. Wierzbicki i Szway-

Dnia 22 Lipca we Srode.

KLASSA V. i VI.

<i>Nauki.</i>	<i>Godziny.</i>	<i>Nauczyciele.</i>
Nauka Religii i Moralna	od 8½ do 9	XX. Kurowski, Andraszek i Rektor
Język Łaciński i Grecki	od 9 do 10	XX. Stankiewicz, Wasilowski, Andraszek, i P. Szwaynic,
Algebra, Jeometrya.	od 10 do 11	XX. Janicki i Malinowski
Fizyka, Chemia, Hist. Naturalna	od 11 do 11½	X. Kurowski i P. Wierzbicki.
Hist: Powszechna, Polska, Rossyjska i Jeogra:	od 11½ do 12½	P. Szwaynic XX. Stankiewicz i Wasilowski
Język Niemiecki	od 12½ do 1	P. Packhäusser.
Język Francuzki	od 1 do 1½	P. Bonfils.
Język Polski.	od 1½ do 2.	X. Prefekt.

Dołącza się *Krótką wiadomość o Seymach i Seymikach przedseymowych w dawney Polsce*, przez X. Presiowskiego Magistra Nauk i Sztuk pięknych.

KRÓTKA WIADOMOŚĆ

O SEYMACH i SEYMIKACH PRZEDSEYMOWYCH W DAWNEY POLSCE.

OŚWIECENIE, duch czasu, a naywięcý zmiany polityczne w narodach, prowadzą za sobą zmianę ich urządzeń i zwyczajów. Koniec ósmnastego i początek dziewiętnastego wieku, łącząc w narodzie Polskim te wszystkie okoliczności, musiał inny nadać rzeczom porządek. Dźwignięte z gruzów dobroczynną ręką Królestwo, i w rzędzie mocarstw Europejskich pomieszczone, na zasadzie nadaný sobie przez Wspaniałego Wskrzesiciela karty Konstytucyjný, nową otrzymało organizacyą, która wiele dawniejszych ustaw i zwyczajów z duchem czasu niezgodnych i dla narodu szkodliwych, uchylifa. Te iednakże zwyczaje, iako objaśniające dzieje oyczyste, i malujące charakter narodowy, mają swoię ważność we względzie Historji i Literatury. Wiadomość o Seymach nie może bydź dla Polaka obojętną, bo te, za obieralnych zwłaszcza monarchów, całą niemal panującego przywłaszczyły sobie władzę i kierowały interesami państwa.

Seymy Polskie, były wspaniałém i poważném Zgromadzeniem trzech stanów cały naród reprezentujących, to iest Króla iako głowy narodu, Senatu iego rady i Rycerstwa

czyli Szlachty w pewnej liczbie od Województw, Ziemi i Powiatów wybranej: które to trzy stany na pewnym miejscu i w pewnym czasie zgromadzone, stanowiły nowe prawa lub dawne niszczyły albo poprawiały dla dobra powszechnego. Ten sposób prawodawstwa i sprawowania interesów publicznych w kraju naszym do trzech stanów rozszerzony, późniejszy jest nierównie od ustanowienia Królestwa; i rosnąc powoli z osłabienia Królów i Xiążąt, a z nabytą panów i szlachty przez nadania i przywileje Monarchów mocy, przyszedł do tego stopnia, na którym go w ostatnich czasach widzieliśmy (a).

Rozpatrując się w dziejach oyczystych spostrzegamy, że władza Królów Polskich od Mieczysława aż do śmierci Bolesława Krzywoustego, żadnymi prawami ani wpływem narodu nie była ograniczona. Dzielili oni testamentami swoimi państwo po między dzieci (b), wypowiadali wojnę, kiedy i komu chcieli, nakazywali pospolite ruszenia, stanowili podatki podług upodobania, dochody krajowe dla siebie mieli, i niemi podług swęj woli rozrządzali, ustanawiali Urzędników do prowadzenia wojska, dozoru swych zamków, wybierania podatków i wymierzania sprawiedliwości, na-

(a) Naruszewicz Hist. Nar. Polsk. ed. Mostowski. Tom. VII. str. 233.

(b) Mieczysław I. umarł. *relinquens regnum suimet filiis dividendum, quod postea filius ejusdem Boleslaus, noverca et fratribus expulsis... contraxit in unum*, mówi Dytmar str. 99. ed. Wagnera 1807. WNorymberdze. Znaczy również podział przez Bolesława Krzywoustego uczyniony. Długosz r. 1139. str. 450.

znaczeni karę na winowajców (c). Do tych wszystkich spraw tak ważnych nie potrzebowali pozwolenia poddanych, iak to w późniejszym czasie nastąpiło.

Wzywani niekiedy do rady panowie, doradzali tylko, lecz w niczem woli Monarchy sprzeciwić się nie mogli. Obecność ich służyła jedynie dla nadania większej wagi postanowieniom nieodmiennym Monarchy (d). Mały i nierównie mniejszy niż w innych krajach okazał się u nas wpływ duchowieństwa na sprawy Państwa przed Bolesławem śmiałym. Biskupi albowiem od zaprowadzenia Religii Chrześcijańskiej w Polsce, pospolicie byli cudzoziemcami, i z tego powodu do rady monarszej nieprzypuszczani (e). Bolesław śmiały dopiero, widząc i między Polakami wielu zdatnych na wyższe godności duchowne, nie chciał Biskupstw swego narodu cudzoziemcami obsadzać, a gdy je krajowcy zajęli, zarez ich do rady używać zaczęto. Skażenie moralne walecznego Bolesława, musiało zwrócić na siebie oczy Biskupa Krakowskiego. Przestrzegał on króla: upominał, a w ztém

(c) Gallus XIę. 1. rozdz. 13. ed. Bandtk.

(d) Stąd nie napotykamy w Kronikach i dyplomatach ówczesnych wyrażenia *de consensu*, ale *praesentibus*, *testes huius rei*, *approbant universi i t. d.*

(e) Nie znajdujemy w dawnych Kronikach, żeby przed Bolesławem śmiałym duchowni do rady wzywani byli, owszem świadectwo Galla o radzie Bolesława Chrobrego (XIę. 1. rozdz. 13.) inne sprawa przekonanie. Stronnicze zdanie Lubińskiego (Opera posthuma p. 309.) nie zasługuje na uwagę, równie iak drugie tamże na stronicy 324.

uporczywie trwającego, od społeczności prawych Chrześcian wyjączył. Okrutne zamordowanie Świętego Biskupa, pociągnęło za sobą nader dotkliwe skutki. Ustąpił Bolesław, a następcą jego Władysław Herman, chcąc złagodzić zagniewaną stolicę Apostolską, i nie chcąc się narazić na podobne nieszczęście, iakiemu brat jego uległ, okazał się dla duchowieństwa powolnym, i rady jego zasięgał: wpływ przeto tego stanu na sprawy państwa znacznie się powiększył. Podział Państwa przez Bolesława Krzywoustego pomiędzy synów, zrodził tysiączne nieszczęścia, od podziału władzy monarszcy nieodłączne. Duchowieństwo w chęci zapobieżenia złemu zwoływało synody, których postanowienia wszystkich pojedynczych książąt obowiązywały (f). Panowie świeccy nie zaniechali korzystać z powszechnego nieładu, a wynosząc iednych książąt, drugich zaś składając z naczelnego księstwa Krakowskiego, nabywali znacznego wpływu i przywilejów w narodzie. Porozumiewszy się przeto ze stanem duchownym, znieśli dawniejsze synody, stanowiąc natomiast Senat, władzę ograniczającą, wolne dotąd działanie Monarchy. Utworzony tym sposobem Senat około roku 1180. wglądał niekiedy w czynności rządowe, i opierał się zamiarom pa-

(f) Najważniejszym z tych był Synod Łęczycki roku 1180. w przytomności Wielkiego Księęcia Krakowskiego Kazimierza Sprawiedliwego, i panów świeckich odprawiony, na którym stanęły uchwały, względem zapewnienia opieki nad Włościanami w ogóle, i nad majątkami duchownymi w szczególności. Długosz roku 1180. str. 541

nującego (g). Zieźdźali się Senatorowie na każdą ważniejszą czynność państwa, lub zostawiali w stolicy po kilku z grona swojego członków, którzyby byli reprezentantami Senatu. Wzrastało tymczasem znaczenie i inné szlachty, bliżéj stolicy mieszkający, bywali obecni na radach Senatu, nie mając iednakże żadnego na nich głosu. Wreszcie Władysław Łokietek obciążony laty, chcąc państwo tylu nie-szczęściami skołatane, nieco rządniejsze synowi następcy swemu zostawić, chciał mu nadać pewne urządzenia utwierdzające jego pomyślność. Żeby zaś takowe postanowienia większój mocy nabrały, chciał aby wszystkich prowincy znakomitsi panowie byli przy nich obecni. Zwołał przeto zjazd powszechny do Chęcín na dzień 26. Maja 1331 r. i na nim zasięgając rady Biskupów i możniejszych panów, ustanowił niektóre prawa, i naradzał się względem wojny z Krzyżakami (h). Zjazd ten jest początkiem innych zjazdów, odtąd dosyć często odbywanych, z których późniejsze Seymy powstały.

(g) Breve Urbana III. Papieża roku 1185 wydane, chowane w Archiwum Kapituły Krakowskiéj, te zamyka wyrazy: *inhaerendo antiquae consuetudini, in Senatu regni vestri, primum locum et vocem post Archiepiscopum Gnesnensem habet.* (Czacki o Litew: i Polsk. pr. T. I. str. 247. przyp. 1134.) W Długoszu wyraz Senatus zjawia się roku 1181. (str. 545), dalej roku 1194 (str. 568). i t. d.

(h) Długosz roku 1331. str. 1008. *Vladislaus Poloniae rex. . . videns se gravem et senio grandaevo esse, in festo SS. Trinitatis, in oppido Chenczini, quarta decima die Junii mensis, generalem*

Od tego więc czasu widzimy na zgromadzeniach szlachtę możniejszą na wezwanie Monarchy przybywającą, podług swego upodobania; liczba iéy nie była ograniczona. Mimo to iednak, z dzieiów i praw owoczesnych przekonywamy się, że reprezentantami téy szlachty, bywali nauceściéy sami prawie urzędnicy, których w każdém Woiewodztwie było dostatkiem (i). Ludwik chcąc żeńskiemu swemu potomstwu koronę Polską zapewnić, nadał wiele ważnych przywileiów szlachcie, a przez to władzę monarszą znacznie osłabił. Wiadysław Jagiełło chcąc wykupić ziemię Dobrzyńską wten-

omnium terrarum suarum agit conventum. Ubi et de bello cum Crucigeris gerendo, et de rebus publicis expediendis, praelatorum et baronum suorum sano usus consilio, certas facit ordinationes et edicta. Nadmienić tu wypada, że uroczystość S. Tróycy w r 1331. przypadała na dzień 26. Maja, nie 14. Czerwca (*Missale Romanum de anno eiusque partibus.* Roczn. Tow. Wars. Przyj. Nauk T. XIX. str. 510.) Błąd zapewne przepisywaczów, nie Długosza, który pospolicie w dzieiach zwłaszcza odleglejszych czasów, przestaie na samem oznaczeniu Święta, w którem się co stało.

- (i) Długosz pod r. 1333. str. 1028. . . . *praelati, barones, nobilesque Poloniae. . . . conventum omnium terrarum apud Cracoviam agunt.* Pod r. 1347. str. 1081. *Casimirus rex generalem et grandem apud Visliciam. . . . conventum indicit. In quo convenientibus omnibus pontificibus. . . . nec non palatinis, castellanis, officialibus et dignitariis omnium terrarum etc.—Vol. Leg. I. 58, r. 1374. Omnes autem alias litteras. . . . et munimenta data et concessa per nos et successores nostros parte ex una, ac praedictos Barones ac Nobiles Regni praedicti, parte ex altera etc..*

czas w posiadaniu Krzyżaków będącą (k), i nie mogąc, na mocy przywileiów Ludwika, powiększyć zbyt szczupłych podatków (l), nakazał powiatowe Seymiki w roku 1404, na którychby Szlachta, naradziwszy się nad projektem królewskim, zezwoliła na uchwalenie poboru (m). Nie wybrano tu ieszcze posłów, którzyby w imieniu pozostałéy w domu szlachty działali, ale pozwolenie na pobór dano urzędnikom na Seym do Korczyna udać się mającym (n) Nie chcemy tu

(k) Kazimierz Xiąże Szczeciński, na mocy testamentu Kazimierza Wielkiego, otrzymał od Ludwika ziemię Dobrzyńską. Nie chcąc z niéy teraz Władysławowi Jagielle holdować, zastawił ją Krzyżakom za 40,000 złotych ówczesnych (florenus).

(l) Zob. Przywilej Ludwika w Korczynie 1374. wydany. Vol. Leg. 1.

(m) Długosz pod r. 1404. str. 180. *Vladislaus Poloniae Rex ex Thorun discedens, et in terris maioris Poloniae universa aestate mansio-nem figens, conventus particulares agi ordinavit, ut in illis uni-versa nobilitas, de suis privatis introitibus, ad solutionem hu-iusmodi impendendam suffragium pecuniarum conferret.* Bielski w Kronice pod r. 1404 str. 246. ed. Bohom., „Potym wrócił się do Polski i złożył Seym w Korczynie na dzień 11. Listopada, który Seymiki powiatowe naprzód (co była rzecz dopiero nowa w Polsce) uprzedzały: a to przeto, iż Król na tym Seymie, żądał u szlachty poboru na wykupienie Dobrzyńskiéy ziemié, po 10 groszy z lanu, ku którém summie przyłączył poradne 2 grosza z lanu.”

(n) Że Urzędnicy posłów zastępowali, świadczy Sarnicki, który mówi o Seymie Horodelskim (*Annal.* pod r. 1413.) tak się wy-raża: *Qui in arcem illam Grodum veniunt, videre possunt ibi picturam in quodam pariete, in quo Vladislaus ipse et Vi-*

jednakże utrzymywać, ażeby polecenia Seymikowe samym iedynie Urzędnikom dawane były: ieżeli bowiem i niektórym ze szlachty podobało się iechać na Zgromadzenie narodowe, co im od roku 1331. dozwolone było, mogli i oni takowe zlecenia przyymować (o). — Od téy tedy epoki weszły w zwyczaj Seymiki, zgromadzenia powszechnie, czyli Seymy poprzedzające, lecz tylko w ważniejszych sprawach zwoływane: wiele bowiem odbyło się zgromadzeń powszechnych (*Conventus generales*) bez urzędników ziemskich imieniem szlachty działających (p). Oprócz powiatowych Seymików, bywały niekiedy Prowincjonalne, które cała Prowicya Wielkopolska w Kole, Małopolska w Korczynie lub Wislicy odpra-

toldus expressus est. Episcoporum etiam ibi depictus est ordo, quo alter alteri assideat; tum etiam procerum aliorum dignitateque aliqua praedictorum subsellia. Ducum quoque et equestris ordinis consessus. Nam Nunciorum terrestrium (quos vocamus) usus nondum tantopere, ut nunc obtinuerat. Succamerarii enim, Iudices locorum, Vexilliferi, et alii officiales vulgo dicti, eorum munus supplebant.

(o) Długosz pod r. 1459. str. 247. *Die Sancti Aegidii, qui in Sabbatum cadebat, adveniente, cum Casimirus Poloniae rex, et frequens Praelatorum et Baronum Poloniae numerus, in Pyotrkow advenisset, Cracoviensium terrarum Nuncii, quorum Joannes Rythwiński Capitaneus Sandomiriensis, Joannes Tharnowski, et Joannes Melstiński capita et principes erant, cum ad propinquum constitissent etc.*

(p) Długosz roku 1423. str. 472. *Feria quinta in die Sanctorum Simonis et Judae Apostolorum, Conventio generalis terrarum*

wiała (r). Stopniowo wzrastała powaga i znaczenie szlachty pod następcami Władysława Jagiełły. Już syn jego Kazimierz IV. roku 1454. przyrzekł żadnego prawa nie stanowić bez poprzedniczego zwołania Seymików, i roztrząśnienia na nich podanego projektu (s). Lecz wkrótce doznał skutków zwiększonéj przez siebie władzy szlacheckiey. Chciał albowiem w roku 1468 wypłacić żołd zaległy woysku w Prusach walczącemu. Skarb wycieńczony zmusił go szukać zasiłku w powiększonych na ten raz ieden podatkach. Zwołał przeto zjazd szlachty małopolskiej do Wiślicy i przekładał potrzebę nowego poboru. Zgromadzenie ponaywiększéj części z Urzędników złożone, oświadczyło wyraźnie, że w tak ważnéj materyi, bez dołożenia się Wielkopolan, stanowić nie-

Regni Poloniae, ... acta est. Ad quam cum... Archiepiscopus ... Episcopi, ... Palatini... Castellani, ... Regni Poloniae Marschalcus, caeterisque dignitarii et magistratus Regni Poloniae convenissent etc. Zob. Vol. Leg. II. 85. l. 94. Długosz r. 1424. str. 484. r. 1425. str. 488. r. 1441. str. 762.

(r) Długosz pod rokiem 1459. str. 245. *Agebantur interim particulares conventiones, super expeditione bellicae Cruciferis in Prusia inferenda. Et baronibus quidem maioris Poloniae, qui in Coło convenerant, visum est expeditionem instaurari... r. 1467. str. 405. Et quoniam in Conventionibus particularibus apud novam civitatem Kórczin et Srzoda, octava die mensis Aprilis tentis, deferendo subsidio etc.* Bielski w Kronice pod rokiem 1568. ed. Bohom. Po tym król iechał do Wiślice na Sejm, gdzie prosił szlachty Małéj Polski o pobor na zapłatę żołnierzom w Prusach.

(s) Herburt. str. 110. wyr. Constitutio.

może. Wezwani Wielkopolanie do Koła, znowu się do Małopolan odwołali. Widząc król takowy opór ze strony narodu, umyślił przyczynić swobod narodowych, byle odwrócić nieszczęście jakiego woysko niepłatne staćby się mogło przyczyną. Naznaczył przeto w tymże roku 1468. Sejm walny do Piotrkowa, polecając Seymikom już od roku 1404. przed walnemi Seymami odbywanym, wybrać w każdym Woiewództwie lub ziemi po dwóch posłów z pomiędzy szlachty, którzyby wraz z urzędnikami na Sejm do Piotrkowa przybywszy, rzecz tę załatwili. Pierwszy to był przykład obecności posłów ze szlachty formalnie wybranych na zgromadzeniach powszechnych w Polsce (t). Nabyta władza szlachty do iednój czynności, rozszerzała się coraz bardziéj. Posłowie bardzo prędko zyskali przewagę w obradach narodowych i wdzierali się w prawa korony. Już za Jana Alber-

(t) Bielski w kronice roku 1468. str. 399. ed. Bohomolca, tak mówi: „A tak król położył Sejm walny w Piotrkowie, na który chciał tego, aby tak z Małéy iako i Wielkiéy Polski ze wszystkich Woiewództw przyechali posłowie, którzyby mieli móc od drugiéj braciéj zezwolić na pobór. . . Także to przyszło od tego czasu w obyczaj, iż żaden Sejm walny nie może bydź bez posłów, ani prawa żadne bez nich kowane. „Kromer r. 1468. u Pistor. T. II: str. 778. *Quare placuit binos e satrapis sive palatinatibus legatos ad comitia Petricoyensia mitti, . . . Atque hoc tunc primum fieri coeptum, . . .* Porown: Długosza r. 1468. str. 434. Przy powadze tych pisarzy upaść musi zdanie Sarnickiego, który w dziele swoim pod tytułem *Annales* str. 1185. przy II. Tomie Długosza ed. Lipsk. ustanowienie posłów w roku 1462. naznacza.

ta wiele dokazywać musieli, kiedy Kallimach, między innemi, takie mu daie rady: Posły ziemskie zatrać, bo niedawno nastali, i tylko do uchwały poborów należeli, teraz wszystko sobie przywłaszczają, żeby się podług ich woli działo, a ciebie chcieliby potem mieć tylko co do formy (u). Nie skutkowały iednakże i skutkować nie mogły rady Kallimacha, bo narod pozyskawszy swobody, pilnym ich był stróżem, i trudnoby było dzielniejszym nawet Monarchom niż byli Albert i Alexander, kusić się o odebranie takowych. Zamiast przeto narażenia się narodowi, woleli Jagiellonowie schlebiać iego dumie, przypuszczając go do wszystkich spraw ważniejszych ogoła dotyczących. Alexander zaś, brat i następca Alberta utwierdził znaczenie posłów, i zapewnił byt niezmienny Jzbie poselskiéy, przyrzekając swoim i następcom imieniem, że nic bez dołożenia się posłów ziemskich dziać nie będzie (w). Odtąd izba poselska kierowała interesami państwa, będąc albowiem nayliczniejszą, miała w obradach naywiększą przewagę. Stąd Królowie chcąc iakie postanowienie, a mianowicie pohory dla dobra kraiu użyć, musieli zakupować głosy tych trybunów ludu; przez co kazili ich charakter, i przeciw sobie uzbraiali. Złe skutki okazały się wcześniej niżeli się spodziewano. Już Bielski

(u) Naruszewicz Hist. Nar. Pol. ed. Mostowsk. Tom. VII. str. 261.

(w) Łaski fol. 115. *Censuimus ac etiam statuimus, ut deinceps futuris temporibus perpetuis, nihil novi constitui debeat per nos et successores nostros, sine communi consiliariorum et nuntiorum terrestrium consensu.*

i Kromer szeroko żale swoje rozwodzą nad swawolą Jzby poselskiéy: przewidują anarchią, w której mianowicie od czasów Jana Kazimierza, naród Polski zostawał; a nawet nieszczęśliwe wypadki, których koniec ósmnastego wieku był świadkiem (x).

(x) Bielski (†1534) pod r. 1468. str. 399. „Także to przyszło od tego czasu w obyczaj, iż żaden Seym walny nie może być bez posłów, ani prawa żadne bez nich kowane: zaczym się im daléy tym więcéy władza ich zamogła, tak iż już Senat ze wszelkiéy władzy wyzuli. A toż się niekiedy w Rzymie przez Trybuny stało, a w Grecyey w Lacedemonie mieście przez Ephory. A nikt ich w to bardziéy nie wprawił, jedno samisz Królowie: albowiem gdy pobór mieć chcieli, tedy tym zębatszym zawzdy co dali a chcieli też aby milczeli, to im gęby zatykali; tak ie zaprawili na swe zło, że czasem mówią więcéy niż trzeba, tylko żeby co wziąć. Jakoż będzie drugi tak długo gadał, aż mu muszą co dać albo obiecać. A który z nich naywięcéy się u braciéy w mowie pokazuje, że jest dobrym stróżem Rzeczypospolitéy, tedy ten naypierwéy co weźmie, i będzie potém milczał. Nuż też niektórzy panowie gdy się na króla rozgniewają (zwłaszcza gdy im król czego odmówi) to posły nadmą, y tak długo gadają, aż pan swego dopnie, a onym się téż co okroi. Owo boię się, że za czasem to nasze Koło więcéy na zepsowanie wolności naszéy niż na przestrogę będzie. Zaczym trzeba się tego obawiać, aby ta zbytnia wolność nasza nam wielkiéy niewoli nie przyniosła, i tyraństwem się iakim nieskończyła, abo więc nas wszystkich nie zgubiła: zwłaszcza nie zabieżymy li w czas temu., Kromer (†1589.) Pistorysza T. II. str. 779. Orzechowski w przedmowie do Statutu Przyłuskiego. Starowolski w dziele Polonia str. 48. ed. Wroc: 1733. są świadkami samowładności posłów na Seymach dawnéy Polski.

Zobaczmy teraz Sposób odbywania Sejmów, porządek odbywania Sejmów nie z samego początku był taki jaki w późniejszych czasach widzimy. Do dawniejszych w téj mierze urządzeń, przydawano inne lub je odmieniano; wiele też na samym polegało zwyczaju. Naywięcący iednakże zajął się Polacy urządzeniem Sejmów po śmierci ostatniego z Jagiełłów. Wogóle Sejmy Polskie podzielić można na zwyczajne i nadzwyczajne, czyli iak ie częściéy nazywano, ordynaryyne i extraordynaryyne, konwokacyyne i koronacyyne, pomiiając pacyfikacyyne czy pojednawcze (1) i inkwizycyynne (2), iako rzadko się trafiające, i w niczém od zwyczajnych nie różne. Na każdy z tych Sejmów wysyłani byli z powiatów i ziem posłowie. O nich przeto, czyli o sposobie odbywania wybiorczych Sejmików pomówić nieco należy.

Początek tych przedsejmowych sejmików odnosi się, iakéśmy widzieli, do czasów Władysława Jagiełły, 1404 roku, albo właściwiéy do syna iego Kazimierza, 1468 r. Odbywały się w każdym Woiéwodztwie, ziemi lub powiecie, w czasie przez Króla wskazanym, w miejscach, które przy końcu

- (1) Sejmy pacyfikacyyne bywały zwykle po Elekcyach, gdy stronictwa iednoczyły się i żądały amnestyi od tego Króla, który od mocniejszych wsparty stronników, utrzymał się na tronie.
- (2) Sejm inkwizycyynny był tylko ieden za Zygmunta IIIgo w roku 1592. Obiaśniał na nim Monarcha przed narodem, niektóre swoje względem Austrii postęпки. Zob. Niemcewicza. Dzieie Zygmunta III. T. I. str. 241.

2034632
192

położona wyszczególnia tablica, w której umieszczamy zarazem liczbę wybieranych Posłów, i w takim porządku Woiewództwa, iakim ich posłowie na Seymach zasiadali.

Prawo głosowania na Seymikach swego Powiatu lub Woiewództwa służyło Szlachcie w tém Woiewództwie lub powiecie osiadłéy, mającéy dobra czy to dziedziczne, czy zastawne, lub dożywotne, czy też prawem emfiteutyczném (3) posiadane; tudzież Biskupom, Woiewodom, Kasztelanom i wszelkiego stopnia urzędnikom. Była nawet ustanowiona kara na Senatorów dobrowolnie tego obowiązku zaniedbujących (4); od której iednakże wyjęto Biskupów uchwałą z roku 1768 (5). Każdy z Seymikujaćéy szlachty powinien być mieć naymniéy 18. lat skończonych (6). Woy-skowi nie mający posiadłości gruntowéy w tém Woiewództwie lub Powiecie gdzie się Seymik odbywał, nie mogli się na nim znajdować: a nawet stanęła uchwała, że miasta seymikowe w czasie odbywania się tych narad od załogi woy-skowéy wolnemi bydź miały, nie obeymując iednak wspomnianą ustawą twierdzy Kamieńca, i stolicy Królestwa (7).

(3) Emphiteusis, iest gatunek kontraktu, przez który dobra lub grunta puste puszczane bywaią do czasu iakiego, albo też i wieczyście, z obowiązkiem płacenia z nich pewnego czynszu albo czynienia usługi iakiéy, i przyprowadzenia ich do lepszego stanu: wszakże i dobra intratne, bywały tym kontraktem puszczane. Skrzetuski Pr. Polit. T. I. str. 61.

(4) Vol. Leg. I. 366. (5) Skrzetuski pr. Polit. T. I. str. 248.

(6) Vol. Leg. VII. 623.

Gdy czas Seymu zwyczajnego nadchodził, lub gdy potrzeba nadzwyczajny zwołać radziła, przesyłał panujący do wszystkich kancelaryi Grodzkich (ad Officia Castrensia) na 2 lub 3 tygodnie pierwéy, Uniwersały albo listy seymowe nakazujące odprawienie powiatowych seymików, i przeznaczające dzień ich zaczęcia. Kopie takowego Uniwersału, rozsyłała kancelarya Gródzka, do wszystkich możniejszych i urzędników miejscowych swego Woiewództwa lub powiatu: inne na drzwiach Kościołów parafialnych poprzybijać, a treść ich przez woźnego na rynkach mieyskich ogłosić rozkazywała. Oprócz tego osobne z kancelaryi Królewskiéy do wszystkich Senatorów przesyłano listy (epistolae deliberatorise) wyszczególniające ważniejsze materye, które przyszłego Seymu miały być przedmiotem (8). W nagłych iednakże przypadkach na samych Uniwersałach przestawano (9).

W woiewództwach Pruskich (10) innego trzymano się zwyczaju. Nie posyłano do nich żadnego Uniwersału, listy tylko Biskupom Warmińskiemu i Chełmińskiemu wręczano. Biskup Warmiński, iako Naczelnik ziem Pruskich, wydawał odezwy do Woiewodów w kształcie uniwersałów. Woiewodowie dopiero, iak gdzieindziéy kancelarye Grodzkie, Seymiki do mieysc zwyczajnych zwoływali.

(7) Vol. Leg. VIII. 916.

(8) Hartki, de Rep. pol. p. 647. (9) Vol. Leg. II, 1425. III. 244.

(10) Chełmińskie, Malborskie i Pomorskie.

W czasie więc Uniwersałami wskazanym zbierała się szlachta, prawo głosowania mająca, do miasta Seymikowego w swém Woiewodztwie, Ziemi lub powiecie, a Starosty miejscowego było obowiązkiem mieszkania iéy przeznaczać (11). Bywała pospolicie przy karabelach (12), lubo tego Statut z roku 1496 zabraniał (13). Odbywały się zwykle takowe Seymiki na 6 tygodni przed Sejmem, i Woiewodztwa iednéy prowincyi, w iednym dniu zaczynać ie musiały.

W sam dzień Seymiku udawała się zgromadzona szlachta do Kościoła, w celu uproszenia od Naywyższéy Istoty błogostawieństwa swym działaniami; poczém, albo zaraz w kościele rozpoczynała swe obrady, albo się na cmentarz lub inne miejsce podług upodobania lub dogodności udawała (14).

Pierwszą seymikuiących czynnością był wybor Marszałka większością głosów. Niektóre iednakże Litewskie powiaty, iako to: Oszmiański, Lidzki, Wilkomirski, Brasiański, Grodzieński, Kowieński, Upitski, Starodubowski, Sionimski, Wołkowyski, Orszański, Piński, Mozirski, Rzeczy-

(11) Vol. Leg. I. 677.

(12) Téy szlacheckiey oznaki używali i na Seymach posłowie, a cała szlachta na Seymach elekcyjnych. (13) Vol. Leg. I. 272.

(14) Seymiki w Środzie bywały na Cmentarzu. Żadne prawo nie przepisywało pewnych miejsc Seymikom, Krakowskie tylko na mocy uchwały 1616. (Vol. Leg. III. 280.) odbywały się w Kościele. Przyjęły ten zwyczaj Woiew. w Środzie seymikuiące, ale 1618 odrzuciły. Vol. Leg. III. 326.

cki, dożywotnich miały marszałków (15). Po wyborze Marszałka, najstarszy godnością Senator lub urzędnik przyjmował z honorami posła Królewskiego, który zwykle na każdy Sejmik do każdego Województwa, Ziemi lub Powiatu przybywał. Poseł ten, po stosownej przemowie, odczytywał zgromadzonym instrukcją przedmioty obrad przyszłego Sejmu zawierającą. Po czym oddał się, wolność głosowania zebranym szlachcie zostawiając. Na Sejmik Zatorski nie przybywał poseł Królewski, a instrukcją na ręce Starosty Oświęcimskiego przesyłano, który ją seymikującym odczytywał (16). Do Prus dopiero na Generał wyprawiano posła iak o tém powiemy niżej.

Po wysłuchaniu poselstwa lub odczytaniu instrukcyi, roztrząsano naprzód zawarte w niej propozycye; a potem względem potrzeb swęj ziemi radzono. Powszechną zgodą uchwalone żądania zapisywano, i powtórnie roztrząsano; w końcu stwierdzali je podpisami obecni Senatorowie i Marszałek Seymiku.

Ostatnią Seymików czynnością był wybór przeznaczony liczby posłów na Sejm, co się także większością głosów odbywało: a równość zdań Marszałek drugą swą kreską rozstrzygał (17). Nie mógł dostąpić poselskiego urzędu nie mający własności gruntowej i lat 23. skończonych, tudzież mający mieć sprawę sądową na seymie (18), iako też poborca, ie-

(15) Hartk. Derep. pol. p. 649.

(16) Vol. Leg. II. 1015. (17) Vol. Leg. VII. 625.

(18) Vol. Leg. II. 1523.

żeli pierwéy skarbowych nie załatwił interesów (19), wreszcie deputat na trybunał koronny lub litewski (20). Urząd posła był bardzo zaszczytnym: zgwałcenie iego osoby surowo było karane, a przed r. 1539. za zbrodnią stanu uważane (21). Ta zaś prawem zabezpieczona opieka, nie tylko w czasie Seymu, ale 4 tygodnie przed, i 4 po nim zastaniała posłów od iakiéykolwiek bądź krzywdy.

Czas trwania tych Seymików nie był prawem oznaczony.

Tym sposobem wybierani po Woiewództwach, powiatach lub ziemiach posłowie zieżdżali się wraz z Senatorami na 3 tygodnie przed Seymem do iednego tym końcem obranego miasta, i tam spisane na Seymikach partykularnych współobywateli żądania roztrząsali, porównywali, i podobne w iedną łączyli instrukcyą. Ziazdy takowe nazywały się Seymikami Generalnemi albo po prostu Generałami (Conventus Generales). Odbywało ie Mazowsze z Podlasiem w Warszawie, Wielka Polska (22) w Kole, Małopolska (23) w Korczynie, Ruś czerwona (24) w Wiśni, Prusy (25) w Grudziadzu i Malborgu na przemian. Litwa (26) w Wofko-

(19) Vol. Leg. III. 697. (20) Vol. Leg. III. 173.

(21) Vol. Leg. I. 372. 550.

(22) Woiewództwa: Poznańskie, Kaliskie, Gnieźnieńskie, Sieradzkie, Łęczyckie, Brzeskie Kujawskie, Inowrocławskie, Płockie, Rawskie, Ziemie: Wieluńska i Dobrzyńska.

(23) Woiewództwa: Krakowskie, Sandomierskie, Podolskie i Lubelskie.

(24) Woiewództwa: Ruskie, Bełskie, Kiiowskie, Bracławskie.

(25) Woiewództwa: Chełmińskie, Malborskie i Pomorskie.

(26) Woiewództwa: Wileńskie, Trockie, Smoleńskie, Połockie,

wyskach, od r. 1631 (27) w Słonimie, Województwo Wołyńskie w Włodzimierzu (28). Zdaie się, że najstarszy Senator przewodniczył tym naradom, które około roku 1600. zupełnie ustały. Burzliwa bowiem szlachta, nieraz za narzędzie intrygi dumnych możnowładzców używana, tak przedłużała swemi kłótniami partykularne seymiki, że nie było czasu Generałów odprawiać (29). Utrzymywały się one tylko w Województwach Pruskich, i sposób ich odbywania miał swoją osobliwość: z tego powodu oddzielnie o nich pomówić wypada.

Nowogrodzkie, Witebskie, Brzeskie Litewskie, Mściśławskie, Wileńskie, Czarniechowskie, Inflantskkie, X. Zmudzkie.

(27) Vol. Leg. III. 703. (28) Vol. Leg. II. 758.

(29) Maksymilian Fredro Kasztelan Lwowski za Jana III. żyjący, w dziele swoim: Konsyderacye około porządku wojennego; ubolewając nad zbytelnym i nierozsądnym częstokroć szlachty do swobód przywiązaniem; a widząc że ta głęboko wkorzeniona wolność nie dałaby się gwałtownemi ograniczyć środkami, radzi upowszechnienie podróžowania do obcych kraiów, jako najlepszą o różnych kształtach Rządu naukę. „A gdy się tak przeciwczą, są słowa jego, grzeczniejszemi wróćą się do domu, dyskretniejszemi i posłuszniejszemi panu i prawu. I teraz się to daie widzieć po parafiach naszych, jako to jest wielka różność szlachcica wędrownego od domatora, który nie wie drogi tylko raz w rok albo wedwa na Seymiki, czasem na roki nayrzy. Skąd to inconditae voces po Seymikach przeciwko Panu, Dworowi, że nie wiedzą co to jest Rzeczpospolita, co woyna, co pokóy. A tak się z tego wszystkim dostanie, gdy się w tém zaprawowae za młodu będą.”

Wybrani w powiatach posłowie i deputowani miast: Gdańska, Torunia i Elbląga, w czasie przez Naczelnika ziem Pruskich (30) wskazanym, (co zwykle wkrótce po partykularnych Seymikach bywało) zjeżdżali się wraz z Senatorami do Grudziądza lub Malborka na przemian. Król wyprawiał na ten Seymik swojego posła, który przez Podkomorzego i innych Urzędników przyjęty, wprowadzany bywał do izby posiedzeń Stanów pruskich. Poseł ten, oznajmiwszy w imieniu Panującego, projekta mające być celem obrad nadchodzącego seymu; opuszczał zgromadzenie, które potem dzieliło się na dwie izby. W pierwszój zasiadali Biskupi (Warmiński i Chełmiński), Woiewodowie, Kasztelani, Podkomorzowie i deputowani Toruńscy, Elblągscy, a na końcu Gdańscy. W drugiej posłowie pod przewodnictwem obranego przez siebie Marszałka, roztrząsali zlecenia współobywateli każdego powiatu. Zgodne kilku żądanie do ogólnej instrukcyi zaciągał Marszałek, a różniące się osobno notował. Względem tych naradzały się połączone izby, i usiłowały rozdwojenie pogodzić. Poczém Senatorowie z posłami udawali się na Sejm, a deputowani trzech miast wracali do domów (31).

Ponieważ posłowie w interesie publicznym udawali się na Sejm, rozumiano i słusznie, że kosztem całego Woiewództwa, Ziemi lub Powiatu, którego byli reprezentantami, utrzy-

(30) Biskup Warmiński.

(31) Wiadomość o Seymikach Pruskich znajduje się w dziele Schultza, Historia Interregni 1733. prodit Gedani anno 1738. in 4to.

mywani bydź powinni: postanowione więc były różnemi czasami w każdym powiecie składki na utrzymanie posłów wciągu drogi (w czasie bowiem Seymu ze skarbu publicznego pobierali pensyą (32). Kary nawet exekucyjne na opieszających w tym względzie można było rozciągać (33). Lecz zastrzeżono oraz karę podwoynego zwrotu pieniędzy na posła, któryby wziąwszy je, na Sejm nie pojechał (34). Choroba tylko, i to świadectwem lekarza dowiedziona, uwalniała od kary, wymagano iednakże zwrotu wziętęy summy.

To o Seymikach przedseymowych powiedziawszy, przystępujemy do Seymów.

Nie znano dawnięy tych podziałów Seymu, które późnięy widzimy. Bywały tylko sejmy nadzwyczajne, od woli panującego zgromadzane. Po wygaśnieniu dopiero rodziny Jagiellońskięy na tronie Polskim w roku 1572. powstały Sejmy Konwokacyjne, na których czas bezkrólewia ubezpieczano, i względem wyboru nowego pana niektóre uchwalane przepisy; Elekcyjne, na których naczelnika Rządu wybierano; Koronacyjne, utwierdzające go na tronie (35). Zwyczajne co lat dwa odprawiane, i Nadzwyczajne w nagłych potrzebach każdego czasu od Monarchy zwoływane. Wszystkie te rodzaje Seymów, prócz Elekcyjnego, niewiele się między sobą różniły: łącznie więc o nich mówić będziemy.

(32) Kromer Polonia, u Pistoryusza T. I. str. 113.

(33) Vol. Leg. II. 1463. (34) Vol. Leg. III. 819.

(35) Pierwszy Sejm Koronacyjny był w roku 1507. za Zygmunta I. Vol. Leg. I. 359.

Do składu Seymów należały trzy stany : król (a. na konwokacyynych Prymas) (36), Senat i posłowie (37).

Za panowania Jagiełłów odbywały się Seymy w Krakowie, Piotrkowie lub innych miejscach od panującego przeznaczanych. W roku dopiero 1569. (38) Warszawę na miejsce obrad wybrano, zostawiając iednakże królowi wolne w téj mierze, za radą Senatu, rozporządzenie. Chcąc następnie zrównać iak naywięcący swobody W. X. Litewskiego z Koronnemi, postanowiono w roku 1673 (39) aby Seym trzeci, czyli to ordynaryynny czy extraordynaryynny w Grodnie się odprawiał (40) Uchwała ta ściśle była zachowana, i wielkie z strony Litwy powstały sarkania, gdy dla woyny Tureckiey r. 1685. Seym Grodzieński odprawił się w Warszawie. — Seymy konwokacyyne zawsze odbywano w Warszawie, a koro-

- (36) Arcybiskup Gnieźnieński był zawsze Prymasem i pierwszym Xiążęciem Polski, a w czasie bezkrólewia Wice Królem (*Interrex*). Krzyż i laskę Marszałkowską wszędzie przed nim noszono: laskę tę w Senacie do ziemi spuszczano na znak niższyć Prymasa od królewskiey władzy. Fredro Hist. Hen. p. 20. ed. 1652 anni.
- (37) Ilość Senatorów i miejsca iakie zajmowali zob. przy końcu tego pisma.
- (38) Vol. Leg. II. 780.
- (39) Vol. Leg. V. 108.
- (40) Skrzetuski w prawie polityczném ed. 1787. r. T. I. str. 270. na powadze Listów Załuskiego utrzymuje, że Krzysztof Pac trzymający naówczas Ekonomią Grodzieńską, chcąc tym sposobem intratę pomnożyć, podał ten projekt, a zagroziwszy zerwaniem Seymu, utrzymał się przy nim.

nacyjne w Krakowie: zwykle bowiem bywały w miejscu koronacji, i zaraz po niéy; ta zaś od czasów Władysława Łokietka była wyłącznym Krakowa przywilejem (41), którego przestąpienie dwa razy tylko w dziejach naszych widzimy (42).

Od roku 1572 (43) Seymy zwyczajne co dwa lata odprawiano; Nadzwyczajne w każdéy gwałtownéy potrzebie, a Konwokacyjne tylko po śmierci króla. Czas trwania ordynaryynych, do 6. tygodni był rozciągniony (44); Extraordinaryynych (do których i Konwokacyjne liczono) naywięcéy do 3. Za powszechną iednakże Seymujących zgodą czas przepisany mógł się przedłużać lub skracać. Dzień zaczęcia się Seymu ogłaszały Manifesta zwołujące Seymiki. Było zaś ustawami Państwa w roku 1591. (45) zastrzeżone, żeby Seymu na niedzielę lub uroczyste święto nie naznaczać; dawniéy

(41) Od Bolesława Chrobrego aż do Władysława Łokietka koronowali się Królowie Polscy w Gnieźnie. Utrzymanie wprawdzie Ferrand (Trois démembrement de Pologne V. l. p. 9.) że Kazimierz I. koronował się w Warszawie, lecz to mniemanie iako dowodom wewnętrzny przeciwne (Warszawa bowiem blisko 200 lat później założona była); samo przez się upada.

(42) Stanisław Leszczyński z woli Karola 12. Króla Szwedzkiego na tron wyniesiony, pierwszy koronował się w Warszawie, a Stanisław August poszedł za iego przykładem. Dla zaspokoienia iednakże zniechęconych z takiego postępku Krakowianów, przyrzekł Seym nadzwyczajny do ich miasta zwołać.

(43) Vol. Leg. II. 899. (44) Vol. Leg. II. 919. 1574. III. 786.

(45) Vol. Leg. II. 1374.

bowiem zwykle w dni święte rozpoczynano obrady. Od roku 1717. zaczynały się Seymy zwyczajne w poniedziałek po S. Michale, a lubo Uchwała Seymowa roku 1768. przeniosła początek Seymu na poniedziałek po S. Bartłomieju, w roku iednakże 1776. dawniejszy przywrócono zwyczaj (46).

Seymy Polskie, zwłaszcza od czasów Zygmunta Augusta w kraiovym odbywały się ięzyku (47): a publiczne ich w obec arbitrow odprawianie prawem było zastrzeżone: nie było iednakże wolno znajdować się na środku sali i krzesel lub ławek zajmować (48). Mimo przecieź takowe ustawy licznych arbitrowie, mianowicie za Augusta III. dopuszczali się zdrożności, i zerwania Seymu stawali się czasem przyczyną (49).

Gdy już dzień Seymu nadchodził zjeżdżał się Senat i posłowie wcześniej do miejsca naznaczonego. Dniem zaś lub dwoma przed rozpoczęciem Seymu wolno było każdemu podawać zarzuty przeciw nieważności Elekcyi posłów do Marszałka staréy łaski (50), lub w nieobecności iego, do pierwszego

(46) Vol. Leg. VI. 280. VII. 620. VIII. 944.

(47) Lengnich Jus publ. ed. 1742 an. T. II. p. 379. (48) Vol. Leg. VII. 620.

(49) Jeżeli na ustnych podaniach można w téy mierze polegać; arbitrowie ci rzucali niekiedy z galeryi na posłów owoce lub inne rzeczy płamiące. Obrażony reprezentant domagał się zadosyć uczynienia; a gdy wśród natłoku winowayca wysledzonym byź nie mógł, skrzywdzony odieźdzał zanoszszy do Grodu protestacyą, Seym zrywaiącą.

(50) Marszałek ostatniego Seymu.

Posła z tego Województwa, z którego był ten Marszałek. — W sam dzień, zaczęciu obrad przeznaczony, odbywało się w Kościele katedralnym, lub w niedostatku tego w parafialnym wielkie nabożeństwo (51) w przytomności wszystkich trzech Seymujących Stanów, które po odbytęj powinności religijnéj, udawały się na miejsce Seymom przeznaczone (52), gdzie dzieliły się na dwie izby Senatorską i Poselską. W pierwszéj witał Senat obecnego Monarchę, w drugiéj Marszałek poprzedzającego Seymu zagaił posiedzenie. Jeżeli zaś ten Marszałek godność Senatora otrzymał, lub z tym rozstał się światem; zaraz po rozdzieleniu się izb tymczasowego wybierano, którego urząd kończył się z wyborem rzeczywistego Marszałka. Po zagaieniu tedy posiedzenia, izba zamieniwszy się w wdział tajny, roztrząsała zarzuty przeciw posłom podane, a przekonanych o nieprawym wyborze natychmiast oddalano, sporządzając listę pozostałych. Czynność ta nazywała się Rugami. Drugą czynnością (ale już publiczną) był wybór Marszałka; w czém większość głosów rozstrzygała. Marszałek ten odebrawszy przy stosownych mowach łaskę od Marszałka przeszłego Seymu lub tymczasowego, iako godfo swego urzędu, wykonywał przysięgę (53). Obierano zaś Marszałka kolejno z trzech narodów Polskę składających (54).

(51) To jest Msza pontyfikalnie przez iednego z Biskupów odprawiona, po której następowało kazanie.

(52) Pospolicie do Zamku królewskiego.

(53) Vol. Leg. V. 546.

(54) Kwiatkowski Dzieje Kr. Polsk. za Władysł. IV, str. 11.

Ponieważ na wyborze Marszałka wiele zależało, starano się pospolicie na jednę wybrać go Sessyi, chociażby ta przy świecach nawet kończyć się miała (55). Po wybraniu Marszałka, w czasie przez króla naznaczonym łączyła się izba Poselska z Senatorską, w której przydował Monarcha (a na konwokacych Prymas) Marszałek Seymowy miewał mowę do Króla, na którą Kanclerz koronny, gdy Sejm był w Polsce, a Litewski gdy w Litwie, odpowiadał. Następnie przypuszczano posłów do ucałowania ręki Królewskiej, podług porządku jakim w liście zapisani byli (56). Referendarz Stanu odczytywał rotę królewskiej przysięgi i pakta konwenta (57); a Marszałek Seymowy upraszał króla o rozdanie wakujących Urzędów i Starostw, co gdy w ciągu Seymu nie nastąpiło, powtórnie na ostatniem izb połączeniu o to samo nalegał.

Na Seymie konwokacyynym nie rozdawano wakansów, zajmując się wyłącznie zabezpieczeniem kraju, łączyli się nawet konfederacją, przysięgając na wiarę i honor, że w każdym przypadku wiernymi będą oyczyźnie. Następnie wynurzał Senat Posłom swoje propozycje i życzenia, a to z kolei zaczynając od Prymasa, na wezwanie Marszałka W. Koronnego gdy Senator Koronny miał mówić, a Litewskiego gdy Litewski. Wzywaniu to działo się przez uderzenie trzy razy w ziemię laską marszałkowską, i wymienienie godności mówić mającego. Tytuły takowe zwyczajem uświęcone, ie-

(55) Vol. Leg. VII. 25. (56) Hartk. p. 674.

(57) Vol. Leg. V. 20. 265.

dnostaynie się na wszystkich Seymach używały. I tak wzywając Prymasa mówił Marszałek: „Jegomość xiądz Arcybiskup Gnieźnieński! Arcybiskupa Lwowskiego lub Kiiowskiego „, Xiądz Arcybiskup *np.* Lwowski; Biskupów: X. Biskup *np.* Krakowski. Woiewódów: Woiewoda: *np.* Poznański: podobnież Kasztelanów.

Tym sposobem rozpoczynszy Sessye, odbywali ie oddzielnie w swych izbach Posłowie i Senatorowie; Deputacye tylko do różnych gałęzi Administracyi wyznaczane ufatwiały znoszenie się tychże izb wzajemne. W obydwu izbach głosowano podług ustanowionego względem zasiadania porządku, który niżej zobaczymy. W poselskiéy tylko izbie ta zachodziła różnica, że na iednym Seymie zaczynało Woiewództwo Krakowskie, na drugim Poznańskie. Jednomyslnie posłów uchwały zapisywał Marszałek lub iego Sekretarz, którego zaraz po swoim obraniu przybierał, iednakże nie z liczby posłów (58), i który z nim razem przy oddzielnym zasiadał stole. Izba poselska roztrząsnąwszy propozycye starszych braci (tak bowiem Senat nazywano), rozbierała żądania pozostałéy w domu szlachty. Na pięć dni przed zakończeniem Seymu łączyły się izby; a pierwéy Marszałek Seymowy dziękował izbie za ufność w nim położoną, i odbierał od iednego z posłów podziękowanie za wierne wypełnienie obowiązków. Marszałek ten w połączonych Izbach miał miejsce między Marszałkami Wielkimi obojga narodów; lecz krzesło iego niższe bywało. Posłowie ławki dre-

(58) Lengnich Jus Publi. II. 335.

wniane w tyle Senatorów zajmowali (59). Senat Duchowny, Woiewodowie i Kasztelani więksi, tudzież całe Ministertwo zasiadało na krzesłach; w tyle których na ławkach Kasztelanowie mniejsi nazywani dla tego drażkowymi, że się na poręczach czyli drażkach krzesel innych Senatorów opierali (60). Tak połączone Izby rozbięrały pojedyncze każdéy uchwały, i powszechną tylko zgodą przyjęte spisywane były; lubo zdaie się, że przed Janem Kazimierzem nie wiele zważano na kilka zdań przeciwnych. W późniejszych czasach, gdy do zamienienia projektu w prawo koniecznie zgoda była potrzebna, miewali posłowie każdéy z trzech Polski prowincyi, oprócz publicznych, prywatne względem niektórych projektów narady. Każda prowincya odprawiała je oddzielnie, pod kierunkiem najstarszego Senatora co do Wielkiej i Małej Polski; a Kanclerza W. Litewskiego, co do Litwy (61). Wreszcie, żeby w spisanych uchwałach iakowa nie zachodziła omyłka wyznaczano z Wielkiej i Małej Polski, i z Litwy po 1. Senatorze i 2. posłów, którzy składać mieli deputacyą do ostatecznego ich przeyrzenia (62) i podpisami

(59) W swéy izbie zasiadali na krzesłach.

(60) Dunczewski w Kalendarzu na rok 1762.

(61) Lengnich Jus Publ. pol. II. 555. Dzień trzeci Maja 1791. str. 6.

(62) Tytuły w nich Senatorom dawane były: Prymas Nayprzewielebniejszy, a czasem (Vol. Leg. IV. 1025) Nayjaśniejszy Biskupi, Przewielebni, Swieccy Wielmożni, prócz Kasztelana Krakowskiego i Woiewody Wileńskiego, Jaśnie Wielmożnych. Tytuły te dawano i w mowach publicznych na Seymach. Vol. Leg. VIII. 179.

zatwierdzenia. Zatwierdzenie to działo się na ostatniem posiedzeniu. Marszałek Seymowy przeczytałszy stanom uchwalone Konstytucye, wzywał deputacyą do podpisania tychże. Gdy zaś posłowie z izbą Senatorską połączeni na sporach wiele czasu strawili, musiano niekiedy do późnéj nocy ostatnią Sessyą przeciągnąć, co od roku 1591. dosyć często widzimy. Stała w prawdzie uchwała w roku 1678. (63) i 1690. w dzień Seymy zakończyć nakazująca; nie ściśle iednakże wykonywana, w r. 1764. zupełnie upadła (64). Tak na tém, iako i na wszystkich innych posiedzeniach Senatu bywał Monarcha obecny, ale skrępowany prawami nie wiele mógł powagą swoją rozstrzygać. Po zatwierdzeniu Uchwał Seymowych przystępowano do ucałowania ręki Królewskiej, po czém wszystkie trzy stany udawały się do Kościoła; gdzie odśpiewane Te Deum zamykało obrady.

Posłowie, roziechawszy się do domów, zwoływali przez Starostów lub Woiewodów Seymiki Relacyjne do miast Seymikom wyborczym przeznaczonych, w dniu iednym na Seymie umówionym. Na Seymikach takowych kilka dni tylko trwających zdawali Posłowie sprawę z czynności Seymowych, i przywiezione z sobą Uchwały, mianowicie tyczące się ich Woiewództwa lub Powiatu, przez Kanclerza pieczęcią stwierdzone, do xiąg Ziemijskich lub Grodzkich podawali.

Taki bywał koniec dawnych Seymów Polskich, dopóki

(63) Vol. Leg. V. 547. 763.

(64) Vol. Leg. VII. 344.

ohydae Liberum veto zrzenicą wolności (65) i najeelnieyszém fundamentalném prawem (66) nazywane, nie zaczęło niszczyć najlepszych usiłowań gorliwych obywateli, i w niwecz obracać kilkotygodniowe Seymuiących prace: zerwanego bowiem Seymu uchwały za niebyłe uważano, i seymików Relacyynych nie zwolowano. — Widzimy już w prawdzie skażenie Seymu (comitia irrita) za Zygmunta Igo w r. 1536. 1545. Za Zygmunta Augusta r. 1550. Za Stefanar. 1585 (67); to iednak rozeyście się nie tyle było szkodliwe, ile późniejsze zrywanie. Bo *10d.* nie było tak częste, a *2re.* działo się za zezwoleniem wszystkich, lub przynajmniej więkšej części posłów; przy zrywaniu zaś, iednego posła cały Seym bywał niewolnikiem.

Pierwsze przez iednego posła Seymu zerwanie widzimy za Jana Kazimierza w roku 1652. Nazwiska tego niecnego obywatela nie podają nam ówczesni pisarze (68) Braun tylko (69), a za nim późniejsi nasi historycy utrzymują, że Siciński poseł Upitski rozgniewany o dekret królewski w sprawie Ekonomii Szawelskiéy: czy też, iak inni rozumieją (70),

(65) Niemcewicz Powrót Posła str. 10. gdzie w charakterze Starosty wybornie iasnie sposób myślenia uprzedzonych Polaków.

(66) *Vox vetandi unicum et specialissimum jus cardinale.* Vol. Leg. V. 836.

(67) Neugebauer l. X. p. 752.

(68) Nic o tém Rudawski, Kochowski zaś Clim: l. lib. II. p. 314. mówi tylko: *Js Lithuanus fuit: cognomen incompertum mihi*

(69) Braun de Comitibus.

(70) Kochowski l, c.

niechący pozwolić na przedłużenie Seymu, dał gorszący przykład następcom, z którego nie mógł się naród zupełnie otrząsnąć, lubo wielu było takich, którzy czuli wstręt i odrazę ku takowemu nadużyciu (71). Zerwanie Seymu działo się, albo przez Kontradykcyą, czyli uporczywe przy swoim w brew mniemaniu innych w izbie poselskiej obstawanie; albo przez zanieśnienie manifestu do Kancellaryi Ziemiańskiej lub Grodzkiej tego miasta, gdzie się Sejm odbywał, i wyiechanie posła (72). Ten haniebny zrywania Seymów przywilej służył tylko posłom Religiją Katolicką wyznawającym (73).

Anarchia przez ustawiczne obrady narodowych za Augusta III. tamowanie zarządzona, żywiły dała uczuć złe skutki szkodliwego Niepozwalam. Tym gorliwiej przeto wzięli się Polacy za panowania Stanisława Augusta do poprawienia nierządu, im sąsiadów potęgą groźniejszą się stawiała. Już w roku 1764. na Sejmie Konwokacyynym uradzono, żeby większość głosów w sprawach wojskowych, ekonomicznych i sprawiedliwości rozstrzygała (74), obca iednak polityka sprawiła, że

(71) Zob. Kochowskiego Climacteres. Konarskiego O skutecznym rad sposobie. Bezmiennego w dziele Skrupuł bez skrupułu str. 48. Wreszcie Niemcewicz powrót posła.

(72) Vol. Leg. VII. 599. Niemcewicz Powrót posła, str. 10.
„Przedtém bez żadnych intryg, bez najmniejszój zdrady,
Jeden poseł mógł wstrzymać Seymowe obrady,
Jeden Oyczyzny cały trzymał wręku wagę,
Powiedział niepozwalam, i uciekł na Pragę.”

(73) Lelewel Hist. Król. Pol. p. Wagę. Wilno. 1824. str. 372.

(74) Bantkie Dzieie Kr. Pol. ed. 1820 r. str. 526.

pluralitas w dwóch ostatnich przypadkach miejsce mieć mogła: co do innych powszechny trzeba było zgody. Sejm dopiero czteroletni wykorzenił zupełnie nadużycie, półtora blisko wieku naród Polski gnębiące. Szczęściem to iednak nazwaćby można, że Sejm Konwokacyyny i Elekcyyny głosem iednego zerwany byż nie mógł (45.)

Nie mieli dosyć Polacy na zrywaniu Sejmów, ale nawet wybiorcze Seymiki stawały się nie raz wyuzdaney wolności ofiarą. Kara dopiero półrocznego siedzenia w wieży, i opłacenia 1000. grzywien (76), w roku 1764 postanowiona (77), powściągnęła nadużycie.

Tym ieszcze sposobem tamowano działania Seymowe. Jeden poseł przez wrzeczenie w Jzbie poselskiéy tych dwóch wyrazów: *sisto activitatem* (78) zawieszal obrady publiczne, lub je zupełnie zrywał, ieżeli mu zadosyć nie uczyniono (79).

(75) Dunczewski w kalendarzu na rok 1758.

(76) Grzywna liczalna Polska była i iest zbiorem 48. groszy (Czacki o Litewskich i Polskich prawach T. I. str. 156.) Że zaś w owym czasie, liczono iuż na grosze zwyczajne (Summaryusz umiarkowania monety dawnéy z dzisieyszą r. 1755); więc 1000. grzywien znaczy podług naszego sposobu mówienia złotych 1600.

(77) Vol. Leg. VII. 55.

(78) Continuation de l'histoire generale de Pologne de Mr. Chevalier de Solignac, ou tome sixieme à Amsterdam 1780. pag. 147.

(79) Za Augusta III. z nader błahych przyczyn Activitatem Seymu zatrzymywano. I tak w roku 1762. uczynił to Dylewski poseł Starodubowski, z tego iedynie powodu, że go w kalendarzyku

Niekiedy Seym następujący był tylko przedłużeniem poprzedzającego; nie zmieniano bowiem Marszałka i Posłów. Takowe obrady odłożenie, Limitą nazywane, w czteroletnim mianowicie Seymie widzimy.

Chociaż Seymy Elekcyjne (o których mówić nam przychodzi) wyżey wyrażonym nie ulegały nadużyciom; zobaczymy iednakże i tu złe skutki, złe zrozumianey wolności.

Początek Seymów Elekcyjnych odnosi się do roku 1572. w którym ostatni z Jagiełłów Zygmunt August życie zakończył. Familiie bowiem Piastów i Jagiełłów dziedzicznym prawem zasiadały na tronie; gdyż zgromadzenie się możniejszych przy każdym nowego panowania rozpoczęciu, za ceremonią raczey niż za prawdziwą Elekeyą uważać można.

Do składu tych Seymów, oprócz Senatu i posłów należała wszystka szlachta wyżey wspomnionych warunków dopełniająca (80). Woysko i iego Hetmani granic pilnować byli powinni (81), lubo ci ostatni pospolicie obecnymi bywali. Przywiléy osobistego na wybór króla głosowania winna była szlachta przeważnemu Jana Zamoyskiego zdaniu, który zaraz na pierwszym Konwokacyynym Seymie (roku

politycznym piarskim przez omyłkę opuszczono. Przedrukowanie poprawne kalendarzyka przez naczelników Zgromadzenia skrzywdzonemu na pozor posłowi w kilku exemplarzach wręczone, a naybardziej podobno nadane starostwo, zmiękczyły niewczesną i nierozsądną zawziętość.

(80) Zob. str. 17. niniejszego pisma. (81) Vol. Leg. VI. 261.

1573.) utrzymywał, iż iak do obrony oyczyzny wszyscy należeć powinni, tak również do wyboru Naczelnika iéy rządu (83). Do tego zaszczytu przypuszczano także Deputowanych z celniejszych miast królestwa, iako to: Krakowa, Poznań, Lwowa, Wilna, Warszawy (84), Kamieńca Podolskiego (85), Gdańska (86), Elbląga, Torunia, Rygi, (87), radzili oni równo ze szlachtą, a pakta konwenta po Szlachcie swego Woiewództwa podpisywali. Ludziom nieszlacheckiego urodzenia wstęp na miejsce Elekcyi był zabroniony (88).

Pole między Wolą i Powązkami na zachód Warszawy leżące, ku temu wybierano celowi. Henryka tylko i Augusta III. (89). Elekcye, odprawiły się przy wsi Kamień na wschód Warszawy leżący (90).

Gdy już nadchodził czas takowego Seymu, który popolicie na Konwokacyi oznaczano, zbierała się szlachta do Warszawy lub pobliskich wiosek, stosownie do rozporządzeń Marszałka Wielkiego Koronnego. Na drzwiach domów przez szlachtę zajętych, przylepiano herby lub tylko imię stojącego tam szlachcica wypisywano. Zrywający herb lub mażący imię, karany był 200 grzywnami i siedzeniem w więzy przez

(83) Fredro Historia Henr. ed. an. 1652. p. 41.

(84) Odr. 1669. Vol. Leg. V. 36.

(85) Vol. Leg. VII. 263. Skrzet. Pr. Polit. 1. 95.

(86) Od roku 1632. Kwiatkowski str. 34.

(87) Niemcewicz Dzi; Zyg. III. T. 1. str. 30.

(88) Vol. Leg. IV. 183. (89) Bantkie Dzieje T. II. str. 511.

(90) Neugebauer p. 641.

czas Elekeyi, jeżeli był szlachcic: a ucięciem ręki, jeżeli nieszlachcic (91). Liczne urządzenia policyyne, które w Voluminach Legum (92) czytamy, dowodzą troskliwości o zachowanie porządku między tak znaczną masą wolnego ludu ze wszystkich Woiewództw gromadnie przybywającego. W sam dzień rozpoczęcia Seymu odprawiał nabożeństwo w Kościele Katedralnym w Warszawie Nuncyusz Papieżki lub Arcybiskup Gnieźnieński w obec Senatu, posłów i szlachty; poczem wszyscy udawali się na miejsce do Elekeyi wyznaczone. Miejsce to było prostokątne, wałem nakształt obozu otoczone, trzy bramy mające; Wchodnią dla Wielkiey Polski, Południową dla Małey, Zachodnią dla Litwy (93).

Dla usunięcia zaś wszystkiego coby wolne głosy tamować mogło, pod karą śmierci zakazano zbroynego na pole przybywania (lecz karabela i tu była godności szlacheckiey

(91) Vol. Leg. III. 754.

(92) Vol. Leg. II. 843. III. 725. Volumina Legum, które w ninieyszem piśmie przez skrócenie (Vol. Leg.) oznaczamy, wyszły z druku w Warszawie w 8 Tomach in folio, pierwsze 6 Tomów od roku 1732. — 1739. ostatnie 2. roku 1782. Tytuł tomu 1go jest: Leges, Statuta, Constitutiones, Privilegia Regni Poloniae, magni Ducatus Lithuaniae etc. Innych 7miu: Prawa, Konstytucye i Przywileie Królestwa Polskiego i Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

(93) Vol. Leg. V. 252. Brama wschodnia za naypierwszą uważana, dla Wielkiey Polski była przeznaczona: ta bowiem prowincya miała pierwszeństwo między trzema narodami Polską składającemi. Fredro Hist. Hen. p. 18. Pomylił się więc Skrzetuski (prawo Polit. I. 99.) Zachodnią bramę dla Wielkiey Polski przeznaczając.

oznaka). To jednakże prawo nie ściśle było wykonywane; a na Elekcyi Michała już pistolety na świętém Elekcyi miejscu widzimy.

Senat mając na czele Prymasa zajmował miejsce w Szopie. Był to obszerny namiot, albo raczej budynek drewniany, 60 łokci długości, a 24 szerokości mający (94), w słupy stawiany, z boków deskami, zwierzchu gontami pokryty (95), na każdą Elekcyą z nowa wystawiany i przez Prymasa poświęcany.

Pierwszą takową szopę na Elekcyi Stefana widzimy; przy wyborze albowiem Henryka, namioty po zmarłym królu pozostałe na obrady Senatorskie użyte były. Przy szopie zbierali się posłowie, miejsce ich obrad nazywało się Kołem. Inna Szlachta godnością poselską niezaszczyciona, pod swemi namiotami, każde Województwo czyli Chorągiew oddzielnie, w wyznaczoném przez Marszałka Wielkiego Koronnego miejscu, o kandydatach do tronu radziła. To tylko bowiem było iéy na Seymach Elekcyjnych udziałem; względem innych potrzeb Ojczyzny Senat i Posłowie radzili (96). Posłowie ci wybierali z pomiędzy siebie Marszałka większością głosów iak na Seymach zwyczajnych. W ro-

(94) Continuation de l'hist. gen. de Pologne, de Solignac. ou tome sixieme. p. 62.

(95) Wydatki na szopę, most pod Warszawą, i inne w czasie bezkrólewia, skarb publiczny obojga narodów (Polski i Litwy) ponosił, Vol. Leg. VI. 589. 597.

(96) Lengnich Jus Pub. Pol. T. 1. p. 102. ed. 1742. an.

ku dopiero 1697 na Elekcyi Augusta IIgo cała Szlachta do wyboru Marszałka przypuszczoną została, czego przecieź przy następnych nie widzimy Elekcyach. Na Elekcyi tylko Stanisława Augusta roku 1764. wysłała szlachta inż na polu zgromadzona, dwa razy tyle z pomiędzy siebie Deputowanych, ile wybierać zwykła posłów. Deputowani ci połączeni z posłami na wybór Marszałka głosowali. Obrany Marszałek wykonywał przysięgę, której rota nie zawsze była ta sama. Potém Deputacya z 9 Posłów po 3 z każdego narodu (Wielkiéy Polski, Małéy Polski i Litwy) wyznaczona, upraszała Senatu o pozwolenie połączenia się z sobą, które otrzymaniwszy, wchodził stan rycerski (tak bowiem nazywano posłów) do szopy, gdzie Marszałek Seymowy witał ich imieniem Prymasa, który koniecznie sam na to odpowiedzieć był powinien.

Po takowym złączeniu się stanów, przystępowano do roztrząsania projektów, które przed Elekcyą w prawo zamienić chciano. Projekta takowe układali albo tylko roztrząsali pierwéy, w zamku królewskim w Warszawie, wyznaczeni przez Prymasa i jego radę (którą mu zwykle w czasie bezkrólewia, równie iak i Hetmanom przydawano) Senatorowie i Posłowie z trzech wielkich Polski prowincy (97). Następnie stanowiono Sąd Kapturowy, czyli trybunał dla występków na polu Elekcyi popeñnionych, *Judicium Compositum* nazywany. Trzech bowiem Senatorów (po 1. z każdej prowincyi od Prymasa wyznaczonych, i 12 Posłów po

(97) Schultz Historia Interregni an. 1733. p. 45.

4 z prowincyi) do jego składu należało, oprócz Marszałków Wielkich i Sekretarza, którym zawsze bywał Pisarz Aktywo Warszawski. Po wyznaczeniu tych Sądów, przystępowano do sprostowania wszelkich nadużyć i rozwolnień prawa, co exorbitancyjami nazywano (98).

Zafatwiwszy te drobniejsze punkta, przedsiębrano czynność najważniejszą, jaką był wybór Monarchy. Dawano zatem posłuchanie nadzwyczajnym posłom zagranicznym (zwyczajni bowiem przed Elekcyą o kilka mil oddalali się od stolicy (99), stawiającym w sprawie Kandydatów. Posłowie ci zbliżając się do Warszawy, zatrzymywali się w drodze, i zawiadomiali o swém przybyciu Prymasa, który pod pozorem asystencyi, w rzeczy zaś saméy, dla zapobieżenia tworzeniu się stronnictw, przydawał im po 1. ze szlachty. Na pole Elekcyi w powozach Prymasa przybywali, przyjmowani przy bramie od Marszałków Wielkich i Deputacyi z Senatu i grona poselskiego wybranéy. Miejsce w szopie między Marszałkami zajmowali. Nuncyusza Papieskiego oprócz zwyczajnéy Deputacyi kilku jeszcze Biskupów przyjmowało: a gdy wchodził do szopy, Prymas dwa kroki ku niemu postępował, a grzecznie przywitawszy, obok siebie po lewéy ręce miejsce zająć prosił. Na posłuchanie posłów pierwszego rzędu Mocarstw (100) łączył się Stan rycerski z Senatém. Posłowie Xiążąt, Elektorów i t. d. osobne w Senacie, osobne w Izbie poselskiéy audyencye miewali. Wszyscy siedząc i

(98) Zob. Vol. Leg. V. 13. (99) Vol. Leg. V. 250:

(100) Nuncyusz Papieski, Posłowie Cesarscy i Królewscy.

i z nakrytymi głowami mówili. W połączonych izbach odpowiadał Prymas: po ich zaś rozłączeniu, Prymas imieniem Senatu, Marszałek Seymowy imieniem Izby Poselskiej. Takowe posłuchanie zwykle odbywało się w szopie, od roku dopiero 1632. przed szopą (101). Niektóre mocarstwa listy tylko do Senatu i stanu rycerskiego przysyłały, w których dawano Polsce tytuł: Najjaśniejsza Rzeczpospolita (*Serenissima Respublica*) (102). Adresowane do Senatu czytał Sekretarz czyli Referendarz Koronny; do Stanu Rycerskiego, Marszałek Seymowy.

Po wysłuchaniu poselstw i spisaniu listy Kandydatów, Senat, Posłowie i Szlachta pokłękawszy na polu Elekcyi z odkrytymi głowami, śpiewali *Veni Creator Spiritus*. Późem na rozkaz Prymasa rozchodzili się Senatorowie z Posłami do Szlachty właściwych Województw w celu wspólny narady (103), której skutku oczekiwał w szopie Prymas i Marszałek Seymowy. Szlachta zaś albo pod namiotami na Województwa podzielona (104), albo razem złączona (105) o-

(101) Na Elekcyi Augusta II, żeby Prymasa od upału zasłonić, wystawiono przed szopą pewien gatunek namiotu, który przecięż na powszechne żądanie szlachty o równość braterską troskliwéj rozrzucić musiano.

(102) Tytułu tego i Posłowie podczas audyencji używali.

(103) Spis Senatorów do każdego Województwa należących zob. w Hartku: p. 510. i w Gwagnina Kronice.

(104) Jak na Elekcyi Henryka. (105) Jak na Elekcyi Stefana i Zygmunta III.

brady swe odprawiała: od r. 1632. nastął zwyczaj, iż Szlachta konno, Woiewództwami głosowała. Pierwszy godnością w Woiewództwie, Ziemi lub powiecie, jeżeli ten miał prawo oddzielnego głosowania; to jest: Biskup, Woiewoda lub Kasztelan, zalecał swę szlachcie Kandydata, któremu sprzyiał, lub tylko ogólnie o wszystkich mówił, jeżeli żadnego nie był stronnikiem. Gdy się który z wymienionych kandydatów podobał, przyzwalał na jego wybór, wołając: Zgoda! Najczęściej jednakże burzliwe bywały Elekcyje, i spokojnych 3 ledwie możnaby naliczyć (106). Wspomnieni Naczelnicy Woiewództw, zebrawszy pojedyncze głosy szlachty, gdy iednomysłności nie było, przynosili je Prymasowi do szopy, do której zwolna przybliżała się Szlachta. Głosy te (Sufragia) przez iednego z Posłów czytane były: Marszałek zaś Seymowy ogłaszał Woiewództwo, do którego należały (107). Większość pospolicie przeważała, malkontenci pole Elekcyi opuszczali: często iednakże napotykamy przykłady, że odłączenie się mniejszey części, chociażby nawet z Prymasem lub Marszałkiem Koronnym lub Seymowym, nie przeszkadzało wyborowi od większey części żadanego Monarchy. — Po odczytaniu głosów, Prymas obieżdzał Woiewództwa, i do trzeciego razu o zgodę zapytywał (108). Gdy się nikt wyraźnie wyborowi nie sprzeciwiał, mianował tenże Prymas obranego Króla, a krótką za zdrowie jego odprawivszy mo-

(106) Władysław IV. Jana Kazimierza, Stanisława Augusta.

(107) Zawadzki Historia arcana p. 37.

(108) Lengnich Jus Public. Pol. I. 145.

dlitwę, Marszałkowi W. Koronnemu ogłosić go polecał. Marszałek W. Koronny w towarzystwie Marszałka W. Litewskiego i Marszałków nadwornych obojga narodów, u wszystkich trzech bram pola Elekcyjnego, od wschodniéj zacząwszy, ogłaszał Elekta prawym narodu Polskiego Monarchą. Nieobecnego Prymasa zastępował Biskup Poznański, pod niebytność którego Kuiawski, lub inny z kolei, Wielkieypolski. Tylko Jana III. mianował Biskup Krakowski (109). Nie przytomnego Marszałka Koronnego, mógł zastąpić Litewski. Wzmiankują iednak Dzieje, że Zygmunta III. dla nieobecności Marszałków mianował Kanclerz Koronny (110) i to nie u bram elekcyjnych, ale w Kościele S. Jana w Warszawie.

Po takowém ogłoszeniu, poklękawszy wszyscy zaraz na polu Elekcyi śpiewali Himn S. Ambrożego. (Te Deum); a tymczasem liczne z dziań wystrzały, i huczne trąb i kotłów odgłosy, radości powszechnéj były oznaką.

Tu Posłowie obranego Króla wykonywali wiego imieniu na pakta konwenta przysięgę, którą osobiście przy odebraniu dyplomatu Elekcyjnego, powtórzyć był powinien. Jeżeli obrany Monarcha znajdował się już w Warszawie (co prawem roku 1633. zabronione zostało (111), przysięga Posłów była niepotrzebna.

(109) Kazimierz Floryan Czartoryski Prymas umarł niespodzianie, Biskup Poznański nie był obecny, a Kuiawski nie odebrał od Prymasa Bulli Papieżkiej, porządek takowy przepisujący; Krakowski przeto, iako pierwszy w Senacie, obrzędu tego dopełnił.

(110) Jan Zamoyski.

(111) Vol. Leg. III. 783. Byli iednak obecni Michał i Jan III

Pakta konwentu były pewne Króla z narodem umowy, tak względem sposobu rządzenia, iako obietnic uczynionych. Początek tych umów od Kazimierza W. wywodzą, gdy ten Monarcha siostrzeńca swego Ludwika Króla Węgierskiego następcą po sobie mianował. Pierwsze iednakże dla Henryka Walezyusza ułożono: i na te wszyscy inni z pewnemi tylko dodatkami przysięgali. Do ułożenia tych paktów wyznaczano po 2 Senatorów i 4 Posłów z każdéj prowincyi Polski. Były z początku po łacinie, od roku zaś 1633. w kraiowym układane ięzyku.

Po zaprzysiężeniu paktów konwentów wręczano Monarsze dyplomaty jego Elekcyi, wolą narodu zawieraiący (112). Był na pergaminie pisany, i podpisami wszystkich Senatorów i Deputowanych od Szlachty każdego Woiewództwa stwierdzony (113).

Gdy rozdwoiona była Elekcyja, składano po niéy do umówionego mieysca zjazd narodowy zwany Poparcie, dla utwierdzenia się w wierności przyrzeczenia bronić wszelkiemi siłami swego Elekta, tudzież dla dania sposobności przeciwnéj partyi do poznania swéy siły, i zaniechania przedsięwzięcia.

Wreszcie wybór posłów zapraszać maiących Monarche do objęcia tronu, zamykał Seym Elekcyyny.

(112) Lettre sur la Constitution actuelle de la Pologne p. 27.

(113) Fredro Historia Henr. ed. 1652 in 4to p, 43. i inni. Skrzetuski tylko (Prawo Polit. ed. 1787. T. I. str. 100). utrzymuje, że Dyplomaty Elekcyi podpisywał tylko Prymas i Marszałek Seymowy.

T A B L I C A

Wyszczególniająca porządek Województw, liczbę w nich wybieranych Posłów, i miejsce wyborów szczególnych czyli partykularnych.

Nazwisko Województwa	Liczba Posłów	Mieysce ich wybierania.	U w a g i
Krakowskie	6 od r. 1764	Proszowice	I przed r. 1736 odbywał się seymik tych xięstw w Zatorze; lecz poseł na nim obrany udawał się do Proszowic na Seymik Krakowski, i tam na wybór Posłów na Seym głosował wspólnie ze Szlachtą. Seymik Zatorski na mocy Konstytucyi (uchwały) r. 1616 (l) miał się odprawić trzema dniami przed Proszowickim, co w r. 1635 (m) do tygodnia przedłużono. Razem z Województwem Kaliskiem (o)
X. Oświęcimskie i Zatorskie	8. (i) 2 od 1736 (k)	Zator	
Poznańskie	12. od r. 1787. 16, (n)	Sroda	

(i) Vol. Leg. VII. 107. (k) Vol. Leg. VI. 671. (l) Vol. Leg. III. 288.
 (m) Vol. Leg. III. 885. (n) Skrzetuski Prawo Polit. ed. r. 1787. T. I. str.
 245. i dzielnko: Senati Posłowie r. 1790. (o) Chwałkowski Jus ed. 1676.
 p. 101.

Nazwisko Województwa	Liczba Posłów	Mieysce ich wybierania	U W A G I.
Wilenskie			
a, Powiat Wileński	2	Wilno.	
b, — Oszmiański	2	Oszmian	
c, — Lidzki	2	Lida.	
d, — Wiłkomirski	2	Wiłkomir.	
e, — Brasławski	2	Brasław.	
Sandomierskie	6		
	od r. 1736.		
	7 (p)		
Kaliskie		Sroda	Razem z Poznań- skiem.
Gnieźnienskie	4	Sroda	Razem z Poznańskim. W roku 1768 posta- nowiono, aby Powia- ty Województw, Po- znańskiego, Kaliskie- go i Gnieźnienskiego po 2 posłów w swych stolicach wybra- wszy, takowych na wspólny Seymik do Poznania przysyłały: lecz uchwałą tę, iako niedogodną, w roku 1776 zniesiono (q).
Trockie			
a, Powiat Trocki	2	Troki.	
b, — Grodzieński	2	Grodno.	
c, — Kowieński	2	Kowno.	
d, — Upitski	2	Poniewierz.	

(p) Vol. Leg. VII. 107.

(q) Vol. Leg. VII. 749. i VIII. 707.

Nazwisko Woiewództwa	Liczba Pośtów.	Mieysce ich wybierania.	U W A G I.
Sieradzkie	4	Szadek.	
Ziemia Wieluńska	2	Wieluń.	
Łęczyckie	4	Łęczyca.	
X. Zmudzkie	2	Rosienice	
	od 1764. 3		
	od 1776. 6		
	(r)		
Brzesko Kuiawskie	2	Radzieiów.	
Kiiowskie	6	Żytomierz.	
		od roku 1659.	
		Włodzimierz	
		(s). W końcu	
		panowania Sta-	
		nisława Angu-	
		sta znowu Ży-	
		tomierz (t)	
Jnowrocławskie	2	Radzieiów.	Razem z Brzesko
Ziemia Dobrzyńsk:	2	Lipno.	Kuiawskiém. (u)
Ruskie			
a, Ziemia Lwowska	2	Lwów.	Wybierani w ka-
b, Powiat Zydacze:	1 od roku	Zydaczew.	żdęý ziemi Pośto-
	1764 (v)		wie zieźdźali się,
c, Ziemia Przemyśl:	2	Przemyśl	dla ułożenia ogól-
d, — Sanocka	2	Sanock.	néy z całego Wo-
e, — Halicka	6	Halicz.	wództwa na Seym
f, — Chełmska	2	Chełm.	instrukcyi, do

(r) Vol. Leg. VIII. 941. (s) Vol. Leg. IV. 634. (t) Skrzetuski Prawo-
poli. T. I. str. 244. (u) Vol: Leg. I. 367. (v) Vol. Leg. VII. 71-

Nazwisko Woiewództwa.	Liczba Postów.	Miejsce ich wybierania.	U w a g i.
Bełzkie	4. od 1764. 5	Bełz.	do Wiśni (w) Haliicka tylko ziemia r. 1764 (x) od tego wyięta została, z zaleceniem odbywania swego seymiku w Hali-czu, wtenczas, kiedy go inne ziemie odbywały w Wiśni.
Wołyńskie.	(y).		
a, Powiat Łucki.	2	Łuck.	
b, — Włodzimierz:	2	Włodzimierz.	
c, — Krzemieniec:	2	Krzemieniec.	
Podolskie.	6	Kamieniec podolski; a po zabranu go przez Turków 1672 r. Lwów	
Smoleńskie.		Olita (z).	
a, Pow: Smoleński.	2	Wilno.	
b, — Starodubows:	2	Urzędów.	
Lubelskie.	2 a od 1654 3 (aa) a 1764 6. (ab).	a od 1532 Lublin (ac).	
Połockie.	2.	Połock, a od 1780 Usacz. (ad).	

(w) Hartknoch de Rep: Pol: ed an: 1698 pag. 668 (x) Vol: Leg: VII. 70 (y) Vol: Leg: VII. 363 (z) Skrzetuski prawo polit: T. I. str: 246. (aa) Vol. Leg. IV. 455 po 1 z Powiatów: Lubelskiego, Urzędowskiego i Łukowskiego. (ab) Vol. Leg. VII. 353 (ac) Vol. Leg. I. 509 (ad) Skrzetuski I. 249.

Nazwisko Woiewództwa.	Liczba Posłów.	Mieysce ich wybierania.	U w a g i.
Nowogrodzkie.			
a, Pow: Nowogrodz:	2	Nowogrod.	
b, — Słonimski.	2	Słonim.	
c, — Wołkowyski.	2	Wołkowysk.	
Płockie.	3	Raciąż.	
	od 1764.		
	4(ae)		
Witebskie.	2.	Witebsk, a od r. 1775 Chołopienice. (af)	
Powiat Orszański	2.	Orsza, a od r. 1775 Chołopienice. (af)	
Mazowieckie.			
a, Ziemia Czerska.	2	Czersk.	
b, — Warszawska.	2	Warszawa.	
c, — Wiska.	2	Wiski.	
d, — Wyszogrodz:	2	Wyszogród.	
e, — Zakroczyms:	2	Zakroczym.	
f, — Ciechanowski:	2	Ciechanów.	
g, — Łomżyńska.	2	Łomża.	
h, — Różańska.	2	Różań.	
i, — Liwska.	2	Liw.	
k, — Nurska.	2	Nur.	
Podlaskie.			
a, Ziemia Drohicka	2.	Drohiczyn.	
b, Ziemia Mielnic.	2.	Mielnik	
c, — Bielska.	2.	Brańsk (ag)	

(ae) Dyaryusz Seymu Koronae: r. 1764 arkusz Pp.

(af) Vol: Leg: VIII. 618. Hartk: p. 643.

Nazwisko Woiewództwa	Liczba Posłów	Mieysce ich wybierania	Uwagi.
Rawskie.			Wybrani posłowie zjeżdżali się do Bolimowa dla ułożenia ogólnéj Woiewództwa instrukcyi na Seym (ah).
a, Ziemia Rawska:	2.	Rawa. Sochaczew. Gombiń.	
b, — Sochaczewska	2. } 6.		
c, — Gostyńska.	2. }		
Brzesko Litewskie:			
a, Pow: Brzeski.	2.	Brześć Litewski: Pińsk.	
b, — Piński.	2. } 4.		
Chełmińskie:			
a, Pow: Chełmiński	2.	Kowalewo.	
b, — Toruński.	2.		
c, — Grudziądzki.	2.		
d, — Radzyński.	2. } 14. (ai)		
e, — Kowalewski.	2.		
f, — Brodnicki.	2.		
g, — Nowomieyski.	2.		
Mécisławskie,	2.	Mécisław.	

† (ah) Vol: Leg: VII. 482. (ai) Ze każdy Powiat Woiewództw Pruskich Chełmińskiego, Malborskiego i Pomorskiego ma po 2. Posłów obierać, stała uchwała dopiero w roku 1764. (Vol: Leg: VII. 8.) dawniej bowiem żadnego w téj mierze nie było ograniczenia, i w r. 1685. 70. Posłów, iak świadczy Hartknoch de Rep: Pol: p. 655. z tych trzech Woiewództw na Seym przybyło.

Nazwisko Woiewództwa.	Liczba Posłów.	Mieysce ich wybierania.	U w a g i.
Malborskie.			
a, Pow: Sztumski.	2	Sztum.	
b, — Kiszporgski.	2		
c, — Elbląski.	2		
d, — Malborski.	2		
Bracławskie.	2.	Winnica a od	
	od 1764.	1659. Włodzi-	
	6. (ak)	mierz (al)	
Pomorskie.			
a, Pow: Tczewski.	2	Stargard.	Powiaty tego Woiewództwa, prócz Nowskiego i Swieckiego, obierały posłów w swych miastach, i tych wysyłały do Stargardu dla ułożenia instrukcyi Woiewódzkiéy. Powiaty zaś Nowski i Swiecki seymikowały w Stargardzie (am).
b, — Gdański.	2		
c, — Nowski.	2		
d, — Swiecki.	2		
e, — Tucholski.	2		
f, — Człuchowski.	2		
g, — Mirachowski.	2		
h, — Pucki.	2		
Mińskie.			
a, Powiat Miński.	2	Mińsk.	
b, — Mozyrski.	2	Mozyr.	
c, — Rzeczycki.	2	Rochaczew, a od 1775 Bobroysk (an).	

(ak) Dyar: Sey: Koronac: r. 1764. ark. Pp? i dzielko: Senat i Posłowie 1790. (al) Vol: Leg: IV. 634. (am) Hartk: de Rep: Pol: p. 668. i Opisanie Polski i Litwy str. 88. (an) Vol: Leg: VIII. 618.

Nazwisko Woiewództwa.	Liczba Posłów.	Mieysce ich wybierania.	U w a g i.
Inflantskie.	6.	Kiesa. (ao) a to od r. 1598 (ap) od r. zaś 1673 Dyneburg (aq)	Między tymi posłami dwóch było z Polski, 2 z Litwy, 2 z Inflant (ar). Po zupełném zaś oderwaniu Inflant r. 1660. Król dla uzupełnienia liczby, tych 6 posłów wyznaczał (as).
Czerniechowskie.	4.	Czerniechów, a od 1659 Włodzimierz (at).	

(ao) Kiesa inaczéy Winda albo Windawa.

(ap) Vol: Leg: II. 1474 (aq) Vol: Leg: V. 155 (ar). Vol: Leg: II. 1474.

(as) Skrzetuski Prawo Polit: T. 1. str: 246. (at) Vol: Leg: IV. 634.

PORZĄDEK SENATORÓW

CO DO ICH PIERWSZENSTWA.

Zasiadali po obu stronach tronu, znak * obok umieszczony, wskazuje Senatorów prawą stronę zajmujących — Ministrowie siedzieli na przeciw tronu.

<i>Arcybiskupi:</i>	<i>Woiewoda:</i>	<i>Kasztelanowie</i>	(a) Ustanowiony za Stefana Batorego. (b) za Władysława IV. Biskupi: Poznański i Wileński, Warmiński i Łucki; tudzież Woiewodowie: Krakowski i Poznański, zachowywali alternatę, to jest na jednym Sejmie Biskup Poznański, Warmiński i Woiewoda Krakowski; na drugim Biskup Wileński, Łucki, i Woiewoda Poznański, wyższe zajmowali miejsce.
*Gnieźnieński Lwowski.	Łęczycki.	<i>wieksi:</i>	
<i>Biskupi:</i>	<i>Starosta:</i>	Poznański.	(c) Od r. 1598. do 1660. w Infantach trzech Woiewodów i tyleż Kasztelanów było. — Mocą porokoiu Oliwskiego r. 1660 znaczna część Infant do Szwecyi odpadła; pozostały nowa w roku 1677. nadano organizacyą, podług której jeden tylko Woiewoda i jeden Kasztelan pod nazwiskiem Infantkiego, kolejno z trzech narodów Polskę składających wybierany, zasiadał w Senacie. Vol: Leg: II. 1474. V. 483. (d) Odr. 1635. Vol: Leg: III. 865. (e) Odr. 1768. Vol: Leg: VII. 747. (f) odr. 1768. Vol: Leg: VII. 622. 747. (g) Kasztelanowie mniejsi od Bolesława Chrobrego wywodzą
*Krakowski	*Zmudzki.	Sandomierski.	
*Kujawski.	<i>Woiewodowie:</i>	Kaliski.	
Wileński.	Brzeski Kujawski.	Wojnicki.	
Poznański.	Kijowski.	Gnieźnieński.	
*Płocki.	Inowrocławski.	*Sieradzki.	
*Warmiński.	Ruski.	Łęczycki.	
*Łucki.	Wołyński.	*Zmudzki.	
*Przemyski.	Podolski.	Brzeski Kujawski.	
*Zmudzki.	*Smoleński.	*Kijowski.	
*Chełmiński.	Lubelski.	Inowrocławski.	
*Chełmski.	*Płocki.	Lwowski.	
*Kijowski.	Bełzki.	Wołyński.	
*Kamieniecki.	*Nowogrodzki.	Kamieniecki.	
*Infłantski (a)	Połocki.	*Smoleński.	
*Smoleński. (b)	*Witebski.	Lubelski.	
<i>Kasztelan:</i>	*Mazowiecki.	*Połocki.	
Krakowski.	*Podlaski.	Bełzki.	
<i>Woiewodowie:</i>	*Rawski.	*Nowogrodzki.	
Krakowski.	*Brzeski Litewski.	*Płocki.	
Poznański.	Chełmiński.	*Witebski.	
Wileński.	*Mściwawski.	*Czerski.	
Sandomierski.	*Malborski.	*Podlaski.	
<i>Kasztelan:</i>	*Braclawski.	*Rawski.	
Wileński.	*Pomorski.	*Brzeski Litewski.	
<i>Woiewodowie:</i>	*Miński.	*Chełmiński.	
Kaliski.	Dorpatski (c)	Mściwawski.	
Trocki.	*Infłantski (c)	*Elbląski.	
Sieradzki.	Parnawski (c)	Braclawski.	
<i>Kasztelan:</i>	Czerniechowski (d)	*Gdański.	
*Trocki.	Gnieźnieński (e)	*Miński.	
		Dorpatski (c)	

*Wendeński (c)	Biechowski.	Łukowski (k)	początki; lecz do rady dopiero od czasów Kazimierza Wielkiego
Parnawski (c)	*Bydgoski.	Żytomierski (k)	przypuszczeni zostali.
*Czarniechowski (d)	Brzeziński.	Owrucki (k)	(h) Tu Neugebauer (str. 22.) fałszywie umieszcza
Mazowiecki (f)	*Kruszewicki.	Ministerium:	Kasztelanów: Wendeńskiego, Dorpatskiego i Parnawskiego, bo wszyscy się zgadzają, że ci do większych należeli.
Kasztelanowie	Oświęcimski.	Marszałek Wielki	(i) odr. 1764. Vol: Leg: VII. 363.
mnieysi (g)	*Kamiński.	Koronny.	(k) odr. 1775. Vol: Leg: VIII. 180.
*Sandecki.	Spicimirski.	Marszałek Wielki	(l) odr. 1768. Vol: Leg: VII. 677.
Międzyrzecki.	*Inowłocki.	Litewski.	(m) Hartknoch nie liczy Podskarbi do rzędu Ministrów zasiadających w Senacie; lecz to nianiemanie Volumina Legum (II. 778.) gruntownie zbija.
*Wiślicki.	Kowalski.	Hetman W. K. (l)	(n) odr. 1775. Vol: Leg: VIII. 179.
Biecki.	*Santocki.	Hetman W. Lit. (l)	Odr. 1768. wszystkich Ministrów zaraz po Wojewodach liczono. Vol: Leg: VII. 621.
*Rogoziński.	Sochaczewski.	Kancierz W. Kor.	
*Radomski.	*Warszawski.	Kancierz W. Lit.	
*Zawichostski.	Gostyński.	Podkanclerzy Ko.	
Łędzki.	*Wizki.	Podkanclerzy Lit.	
*Szremski.	Raciązki.	Podskarbi Kor.	
Żarnowski.	*Sierpski.	Podskarbi Lit. (m)	
*Małogoszski.	Wyszogrodzki.	Marszałek Nadworny Kor.	
Wieluński.	*Rypiński.	Marszałek Nadworny Lit.	
*Przemyski.	Zakroczymski.	Hetman Polny	
Halicki.	*Ciechanowski.	Kor. (l)	
*Sanocki.	Liwski.	Hetman Polny	
Chełmski.	*Słoński.	Lit. (l)	
*Dobrzyński.	Lubaczewski.	Podskarbi N. Koronny (n)	
Połaniecki.	Konarski Sieradzki.	Podskarbi N. Litewski (n)	
*Przemęcki.	*Konarski Łęczycki.		
*Krzywiński.	*Konarski Kujański.		
*Czechowski.	wski.		
Nakielski.	Buski (i)		
*Rozpirski.			

WYKAZ CHRONOLOGICZNY ZJAZDÓW i SEYMÓW.

Rok	Mieysce	U w a g i	Rok	Mieysce	U w a g i
WŁADYSŁAW ŁOKIETEK.			ALEXANDER.		
1331	Chęciny.		1501	Kraków.	
KAZIMIERZ W.			1503	Piotrków.	
1347	Wiślica.		1504	dto.	
1355	Kraków.		1505	Radom.	
1356	dto.		ZYGMUNT I.		
1369	dto.		1507	Kraków.	Koronacyiny
LUDWIK.			1510	Piotrków.	
1374	Koszyce.		1511	dto.	
WŁADYSŁAW JAGIEŁŁO.			1512	dto.	
1404	Korczyn.	. Seym.	1515	Kraków.	
1420	Warka.		1518	dto.	
1422	Czyrwińsk.		1519	Piotrków.	
1433	Kraków.		1520	Bydgoszcz.	
1436	Brześć Ku- iawski.		dto.	Toruń.	
dto.	Korczyn.		1523	Piotrków.	
1438	Piotrków.		1525	dto.	
dto.	Korczyn.		1527	Kraków.	
WŁADYSŁAW WARNENCZYK.			1529	Piotrków.	
KAZIMIERZ IV.			1530	Kraków.	
1451	Piotrków.		1532	dto.	
dto.	Korczyn.		1533	Piotrków.	
1454	Nieszawa.		1534	dto.	
1457	Piotrków.		1536	Kraków.	Skażenie. Rokosz.
1458	dto.		1537	Lwów.	
1468	Korczyn.	Seym.	1538	Piotrków.	
1474	Opatowiec.		1539	Kraków.	
JAN OLBRACHT.			1540	dto.	
1496	Piotrków.		1542	Piotrków.	
1499	Wilno.		1543	Kraków.	
dto.	Kraków.		1544	Piotrków.	
			1545	Kraków.	Skażenie.

Rok	Mieysce	U w a g i	Rok	Mieysce	U w a g i
ZYGMUNT AUGUST.			1582	Warszawa.	Skażenie.
1548	Wilno.		1585	dto.	dto.
1550	Piotrków.	Skażenie.	1587	dto.	Konwokacyi:
1552	dto.		dto.	Wola.	Elekcyyny.
1553	Kraków.		ZYGMUNT III.		
1554	Lublin.	Rozeszli się.	1588	Kraków.	Koronacyiny
1557	Warszawa.		1589	Warszawa.	
1558	Krasnostaw	Rozeszli się dla niezwykłości mieysca.	1590	dto.	
			1591	dto.	
			1592	dto.	Inkwizycyyny. Jedyny w dzieiach naszych.
1562	Piotrków.				
1562	Łomża.				
1563	Warszawa.		1593	dto.	
1564	Parczów.	Rozeszli się.	1595	Kraków.	
1565	Piotrków.		1596	Warszawa.	
1566	Lublin.		1598	dto.	
1567	Piotrków.		1601	dto.	
1568	Grodno.		1603	Kraków.	
1569	Lublin.	Unia Litwy.	1605	Warszawa.	
1570	Warszawa.		1606	dto.	Skażenie.
1573	dto.	Konwokacyi:	1607	dto.	
dto.	Kamień.	Elekcyyny.	1609	dto.	
HENRYK WALEZYUSZ.			1611	dto.	
1574	Kraków.	Koronacyiny	1613	dto.	
1575	Wola.	Elekcyyny.	1616	dto.	
1576	Jędrzeiów.	Poparcie.	1618	dto.	
			1619	dto.	
STEFAN BATORY.			1620	dto.	
1576	Kraków.	Koronacyiny	1621	dto.	
dto.	Toruń.		1623	dto.	
1578	Warszawa.		1624	dto.	
1580	dto.		1625	dto.	
1581	dto.		1626	dto.	

Rok	Mieysce	U w a g i	Rok	Mieysce	U w a g i
1626	Toruń.		1654	Warszawa.	
1627	Warszawa.		1655	dto.	
1628	dto.		1656	Tyszowiec.	
1629	dto.		1658	Warszawa.	
dto.	dto.		1659	dto.	
1631	dto.		1660	dto.	
1632	dto.		1661	dto.	
dto.	dto.	Konwokacyi:	1662	dto.	
dto.	Wola.	Elekcyyny.	1664	dto.	Zerwany.
WŁADYSŁAW IV.			1665	dto.	dto.
1633	Kraków.	Koronacyiny	1666	dto.	dto.
1634	Warszawa.		1667	dto.	
1835	dto.		1668	dto.	Zerwany.
dto.	dto.		dto.	dto.	
1637	dto.		dto.	dto,	Konwokacyi:
1638	dto.		1669	Wola.	Elekcyyny.
1640	dto.		MICHAŁ.		
1641	dto.		1669	Kraków.	Koronacyiny
1642	dto.				Zerwany.
1643	dto.		1670	Warszawa.	
1646	dto.		1672	dto.	Zerwany.
1647	dto.		dto.	dto.	
1648	dto.	Koronacyiny	1673	dto.	
dto.	Wola.	Elekcyyny.	1674	dto.	Konwokacyi:
JAN KAZIMIERZ.			dto.	Wola.	Elekcyyny.
1649	Kraków.	Koronacyiny	JAN III.		
dto.	Warszawa.		1676	Kraków.	Koronacyiny
1650	dto.		1677	Warszawa.	
1652	dto.	Zerwany.	1678	Grodno.	Trwał 6 miesięcy.
dto.	dto.	Nie był Król o- becny dla sła- bości zdrowia.	1681	dto.	Zerwany dla tego, że Król na iedną Sessyę kazał świe- ce przynieść. (Con- tin: de Solig. p. 147).
1653	Brześć Lit:				
1654	Warszawa.	Zerwany.			

11203463 | K

12

Rok	Mieysce	U w a g i	Rok	Mieys	
1683	Warszawa.		1732	Warszawa.	
1685	dto.		1733	dto.	Konwokacyi.
1588	Grodno.	Zerwany.	dto.	Kamień.	Elekeyyny.
1689	Warszawa.	dto.	AUGUST III.		
1690	dto.		1734	Kraków.	Koronacyiny
1693	Grodno.	Zerwany.	1736	Warszawa.	Pacyfikacyin:
dto.	Warszawa.	dto.	1738	dto.	Zerwany.
1695	dto.	dto.	1740	dto.	dto.
1696	dto.	Konwokacyi:	1744	Grodno.	dto.
1697	Wola.	Elekeyyny.	1746	Warszawa.	dto.
AUGUST II.			1748	dto.	dto.
1697	Kraków.	Koronacyiny	1749	dto.	dto.
1698	Warszawa.	Zerwany.	1750	dto.	dto.
1699	dto.	Pacyfikacyin:	1752	Grodno.	dto.
1700	Olkiniki.		1754	Warszawa.	dto.
1701	Warszawa.	Zerwany.	1758	dto.	dto.
1703	Lublin.		1760	dto.	dto.
1704	Warszawa:	Skażenie.	1761	dto.	dto.
dto.	Sandomierz.	dto.	1762	dto.	dto.
dto.	Warszawa.	dto.	1764	dto.	Konwokacyi:
1705	dto.	dto.	dto.	Wola.	Elekeyyny.
1707	Lublin.		STANISŁAW AUGUST.		
1709	Toruń.		1764	Warszawa.	Koronacyyny.
1710	Warszawa.		1766	dto.	
1712	dto.		1767	dto.	
dto.	dto.	Zerwany.	1773 } Warszawa.	Z Limitą.	
1717	dto.	Niemy. 7 go-	1775 }		
1718	Grodno.	dzin twaiący.	1776	dto:	
1719	Warszawa.	Zerwany.	1778	dto.	
1720	dto.	dto.	1780	dto.	
1724	dto.		1782	dto.	
1726	Grodno.		1784	dto.	
1729	dto.	Zerwany.	1786	dto.	
1730	dto.	dto.	1788	dto.	Czteroletni.
			1793	Grodno.	

KSIĘGOZBIÓR
MARCINA ZAMOYSKIEGO

106602-KZ